

UTDRAG

§ 131

Dnr 2016/KS 0325 10

Nämndplan 2017 för kommunstyrelsens tekniska verksamhetsområden inklusive riskhanterings- och kontrollplan**Kommunledningsutskottets förslag till kommunstyrelsen**

- Nämndplan 2017 inklusive riskhanterings- och kontrollplan för kommunstyrelsens tekniska verksamhetsområden 11- Väghållning och park, 12 - Miljö och trafik, 13 - Vatten och avlopp och 14 - Renhållning antas.

Marie Åkesdotter (MP) deltar inte i beslutet med hänvisning till Miljöpartiets alternativ till kommunplan.

Beskrivning av ärendet

Kommunstyrelseförvaltningen har sammanställt förslag till nämndplan för kommunstyrelsens tekniska verksamhetsområden för 2017. Nämndplanen omfattar verksamhetsområdena 11 – Väghållning och park, 12 – Miljö och trafik, 13 – Vatten och avlopp samt 14 - Renhållning. Förslaget baseras på kommunplan 2015-2018 och budget för 2017 fastställd av kommunfullmäktige den 16 juni 2016, samt kommunens anvisningar för styrning och planering.

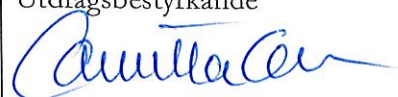
Förslaget till nämndplan för kommunstyrelsens tekniska verksamhetsområden för 2017 kommer att kompletteras till kommunstyrelsens behandling av ärendet.

Bilagor

Tjänsteskrivelse Nämndplan 2017 för kommunstyrelsens tekniska verksamhetsområden.pdf

Nämndplan 2017 kommunstyrelsens tekniska verksamhetsområden.pdf

Funktionshinderrådets förslag till tillgänglighetsplan 2017-2019 med aktiviteter för 2017.pdf

Justerandes sign 		Utdragsbestyrkande
---	---	--

Tyresö kommun
Kommunstyrelseförvaltningen
Helene Bergström
Strateg
08-5782 9681
Helene.bergstrom@tyreso.se

TJÄNSTESKRIVELSE

2016-10-10

1 (2)

Diarienummer
2016/KS 0325 10

Kommunledningsutskottet

Nämndplan 2017 för Kommunstyrelsens tekniska VO inklusive riskhanterings- och kontrollplan

Förslag till beslut

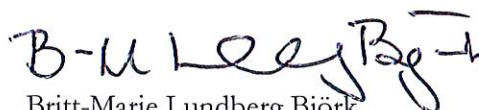
Kommunstyrelseutskottets förslag till Kommunstyrelsen

- Nämndplan 2017 inklusive riskhanterings- och kontrollplan för del av Kommunstyrelsens verksamhetsområden: 11- Väghållning och park, 12 - Miljö och trafik, 13 - Vatten och avlopp och 14 - Renhållning antas.

Kommunstyrelseförvaltningen

Bo Renman
Kommundirektör

Britt-Marie Lundberg Björk
Chef Medborgarfokus och
Tekniska kontoret

Beskrivning av ärendet

Kommunstyrelseförvaltningen har sammanställt förslag till nämndplan för Kommunstyrelsens tekniska verksamhetsområden för 2017. Nämndplanen omfattar verksamhetsområdena

11 – Väghållning och park, 12 – Miljö och trafik, 13 – Vatten och avlopp samt 14 - Renhållning. Förslaget baseras på kommunplan 2015-2018 och budget för 2017 fastställd av kommunfullmäktige den 16 juni 2016, samt kommunens anvisningar för styrning och planering.

Enligt beslut i kommunstyrelsen 2016-03-16 § 39 behandlas i föreslagen nämndplan även de förslag till aktiviteter för 2017 som förts fram av kommunala funktionshinderrådet i deras förslag till tillgänglighetsplan för 2017-2019 med aktiviteter för 2017.

Kommunstyrelseförvaltningen har enligt kommunens styrprocess även tagit fram förslag till riskhanterings- och kontrollplan. Arbetet med riskhantering och internkontroll sker parallellt med övrig planering och uppföljning. Det syftar till att upptäcka och korrigera felaktigheter, som till exempel dåligt utnyttjande av resurser eller för stort, eller onödigt, risktagande.

Nämndplan 2017

Kommunstyrelsen

Verksamhetsområde 11-14,
Tekniska kontoret

tyresö kommun

Innehållsförteckning

1	Uppdrag	3
2	Sammanfattande slutsatser utifrån analysunderlag.....	6
3	Årets prioriterade områden	8
4	Resurser	8
5	Väghållning och park	8
6	Målstyrning Väghållning och park.....	9
7	Miljö och trafik	11
8	Målstyrning Miljö och trafik	12
9	Vatten och avlopp.....	14
10	Målstyrning Vatten och avlopp	14
11	Renhållning	17
12	Målstyrning- renhållning	18
13	Uppföljning, utvärdering och kommunikation	20
14	Årshjul	21
15	Styrdokument	21
16	Riskhanteringsplan	22

1 Uppdrag

Verksamhetsområde 11: Väghållning och park

Verksamhet och syfte

Väghållnings- och parkverksamheten syftar till att hålla bra, framkomliga och trygga vägar med bra beläggningar och god belysning. Detta för att säkerställa en säker trafikmiljö för alla trafikantgrupper året runt. Verksamheten vårdar och utvecklar parker, grönmiljöer och lekplatser för att de ska vara säkra, tillgängliga och ha ett högt lekvärde. Verksamheten deltar också i planerings- och gestaltungsarbete och i arbetet med att ta fram skötselplaner.

Verksamhetens inriktning

Ett av Tyresös största projekt är de stora satsningarna på Tyresövägen. Det investeras i åtgärder som förbättrar framkomligheten för såväl privatbilism och kollektivtrafik, som gång- och cykeltrafik. Det skapas sammanhängande gång- och cykelstråk hela vägen från Östra Tyresö till Tyresö Centrum. Vägen breddas steg för steg till tre körfält. Nya infartsparkeringar skapas, busshållplatser förlängs så att fler bussar ryms, farthinder och farliga passager byggs bort från vägen. Under 2016 påbörjades den nya cirkulationsplatsen vid Petterboda.

Framkomligheten behöver även förbättras längs Gudöbroleden genom Trollbäcken, och det gör vi i samverkan med Trafikverket. I samarbete med både Trafikverket och Stockholms Stad vill vi se på möjligheten att ta bort trafikljuskorsningen i Skrubba och förlänga Bollmoravägen från Skrubba Malmväg till Gudöbroleden för att på så sätt öppna upp området mer. Tyresö och våra grannkommuner genomför stora satsningar på bättre cykelstråk till Haninge, Nacka och Stockholm. I Tyresö satsar kommunen totalt 24 miljoner på cykeltrafiken fram till 2020, vilket ger Tyresö ett mycket bra cykelnät. Cykelpendlingen underlättas genom fler och bättre cykelparkeringar vid knutpunkter. Satsningen på att förbättra all skyltning fortsätter också. Gång- och cykelvägar och busshållplatser är prioriterade när det gäller kommunens tillgänglighetsanpassning.

Tyresö är en av Sveriges mest trafiksäkra kommuner, och det är något som Alliansen slår vakt om. Att skapa trygga skolvägar är prioriterat. En förbättrad trafiksäkerhet är också en viktig effekt av de nya detaljplanerna i bland annat Östra Tyresö och även i översynen av detaljplanerna för Trollbäcken. Tyresö ska vara en kommun med välskötta parker och närhet till grönområden. Alliansen vill därför se en fortsatt utveckling av Fornuddsparken och av nya parker inom projektet Norra Tyresö Centrum.

Verksamhetsområde 12: Miljö och trafik

Verksamhet och syfte

Miljö- och trafikenhetens verksamheter syftar till att vårda, utveckla och bevara den oexploaterade och den exploaterade miljön och verka för en långsiktigt ekologisk hållbar utveckling. Enheten medverkar i arbetet för en bra trafikplanering samt verkar för en god trafiksäkerhet för all trafikantgrupper, en förbättrad folkhälsa och en ökad tillgänglighet på gator och i parker för alla medborgare.

Verksamhetens inriktning

Alliansens Tyresö ska ligga i framkant i omställningen till ett hållbart Sverige. Genom att planera på ett hållbart sätt med god miljö i fokus når vi långt. Att förtäta kommunens centrala delar är ett exempel på byggande som är bra ur miljöperspektiv. Byggandet i Tyresö ska samtidigt anpassas till den omgivande miljön och naturen. På detta sätt kan vi motverka onödiga sprängning och avverkning. Att vi tillsammans med övriga kommuner på Södertörn satsar på att minska transporterens miljöbelastning genom att samordna varustransporter och ha en infrastruktur för förnyelsebara drivmedel är viktigt och ger stora effekter. Detta gäller också renhållning och andra transporter, vilket framgår av tydliga krav i våra upphandlingar.

För oss är det viktigt med en välutbyggd och välfungerande kollektivtrafik. Vi jobbar för ännu tätare och snabbare busstrafik från alla delar av Tyresö - Brevik, Strand, Centrum/Bollmora, Krusboda och Trollbäcken - till Gullmarsplan och centrala Stockholm.

När etapp 7 Solberga är utbyggd kommer det att gå busstrafik till Raksta. I den stomnässtrategi för länet som antagits av landstinget kopplas busstrafik från norr och söder samman, så att linjer från Tyresö fortsätter vidare från Gullmarsplan till centrala Stockholm, Universitetet och Täby/Vaxholm hela trafikdygnet alla dagar. Alliansen i Tyresö står helhjärtat bakom detta arbete. Även ny och snabbare stombusstrafik från Tyresö längs Örbyleden mot viktiga mål som Huddinge Sjukhus, Södertörns Högskola och Flemingsberg bör kunna komma på plats inom de närmaste åren. I kommunens diskussioner med trafikförvaltningen är det samtidigt prioriterat att fortsätta att skapa tätare och snabbare tvärförbindelser mot Haninge, Nacka och Huddinge. Även förbättrad kollektivtrafikmatning till tunnelbanan i till exempel Skarpnäck som komplement till Gullmarsplan är önskvärt, liksom matning till pendeltågsnätet i till exempel Älvsjö eller Årstaberget, vilket sammantaget medverkar till att avlasta Nynäsvägen. Vi har även tagit initiativ till att se över och förbättra tvärförbindelserna inom kommunen. Ett viktigt steg här är att möjliggöra busstrafik till Skälsåtra.

Verksamhetsområde 13: Vatten och avlopp

Verksamhet och syfte

Syftet med VA-verksamheten i Tyresö kommun är att förse invånarna med ett gott och friskt dricksvatten, ta hand om och avleda avloppsvattnet från hushåll och industrier samt att avleda dagvatten med minsta möjliga olägenhet för invånarna.

Verksamhetens inriktning

Vatten och avlopp är något vi alla förväntar oss ska fungera. Genom att hålla ett bra tempo i underhållet och förnyelsen av ledningsnätet i Tyresö säkerställer vi det. Verksamheten ska samtidigt ha fokus på goda miljöåtgärder.

Genom att vi fortsätter att bygga ut det kommunala Va-nätet ansluts varje år fler invånare till det. Alliansens mål är att under perioden få kommunalt VA på plats i ett antal etapper på Brevikshalvön, i Raksta samt i Nyfors-området. När vår satsning på en ny sjöledning från Breviks Skola till Noret är färdig under denna period, blir det möjligt för oss att därefter påbörja arbetet med att etappvis även ansluta fastigheter i Yttre Brevik till Va-nätet.

Verksamhetsområde 14: Renhållning

Verksamhet och syfte

Kommunens renhållningsverksamhet ansvarar för att upprätta kommunala föreskrifter för hantering av hushållens avfall samt att samla, ta om hand och behandla detta avfall enligt gällande lagstiftning och på miljömässigt bästa sätt.

Verksamhetens inriktning

Renhållningsområdet i Tyresö har de senaste åren på Alliansens initiativ genomgått flera förändringar. Genom satsningar på matavfallsinsamling och behovstömning görs vinster för oss alla och inte minst miljön. Under den period som denna kommunplan avser ska vi fullfölja dessa satsningar.

Vi strävar även efter att ha nöjda abonnenter som upplever servicen som god. Som ett led i detta ska kretsloppscentralen i Petterboda fortsätta att utvecklas med fokus på återvinning och återbruk. Renhållningsverksamheten i Tyresö ska hålla en hög standard när det gäller hänsyn till miljön.

2 Sammanfattande slutsatser utifrån analysunderlag

Väghållning och park

Investeringarna medför ökade driftskostnader i form av fler vägar och gång och cykelvägar att sköta vinter som sommar. Fler grönytor och lekparker att sköta och underhålla. En utökning av gatu- och parktjänsterna kommer på sikt att behövas.

Ökade krav från frågeställare och förväntan om svar och eventuell påföljande åtgärd i snabbare takt.

Behov för kompetenshöjning av personal samt ajourhållning av tekniskt kompetens. Verksamheten behöver anpassas till den tekniska utvecklingen och följa dess trender och vara förändringbenägen.

Effektivisering och ytterligare optimering av de resurser som redan existerar genom planering och erfarenheter och genom utbyte av information med närliggande kommuner.

Miljö och trafik

Teknikutvecklingen kommer att skapa många möjligheter inom trafikområdet både vad det gäller fordon, trafiksäkerhet, kommunikation och infrastruktur. Automatiseringen av fordon väntas ta fart på allvar inom de närmsta åren. Automatiseringen kommer sannolikt att göra trafiken säkrare och effektivare. Trafikarbetet kommer att öka.

Kraven och förväntningarna på kommundata som samlas i databaser kommer att öka. Förväntningarna på snabba handläggningstider av trafikärenden och snabbt avhjälpna fel kommer att öka.

Miljö- och trafikavdelningen (väghållning och park + Miljö och trafik) har i särklass mest synpunkter och felanmälningar i kommunen.

Behovet av teknisk utrustning, tekniskt kunnande och personella resurser kommer att öka inom hela miljö- och trafiks verksamhetsområde.

För att möta morgondagens behov behöver verksamheten hålla sig uppdaterad vad det gäller teknikutvecklingen genom fortbildning och tekniktillvändhet. Det ökade tempot och förväntningarna på korrekt och snabb information från invånare, besökare, företag och myndigheter medför behov av större personella resurser

Vatten och avlopp

Resurserna för drift, underhåll och övervakning behöver förstärkas som följd av ett växande VA-nät och ökat antal anläggningar.

Reinvesteringar för förnyelse av äldre ledningsnät och anläggningar behöver även fortsättningsvis ökas för att behålla en god funktion och kapacitet samt för att behålla hög vattenkvalitet och leveranssäkerhet.

Nya tekniker och lösningar för dagvattenhantering behöver tillämpas och anläggas i befintliga och nya bebyggelseområden för att minska och förebygga risker för översvämningar, skador på fast egendom och mini-mera miljöpåverkan i berörda ytvatten.

Ökad teknisk utveckling för att effektivisera och generera mer automatiserad drift och övervakning av VA-anläggningar medför vissa ökade investeringsbehov för programvaror och tillkommande teknisk utrustning.

Renhållning

Behov av stärkt samarbete mellan Renhållningen och Stadsbyggnadsförvaltningen för att förbättra avfallshanteringen och ge möjlighet till ökad källsortering vid ny- och ombyggnationer.

Krav på ökat resursutnyttjande ställer i sin tur krav på separat mottagning/insamling av fler avfallsfraktioner, såväl kvartersnära som på Kretsloppscentralen samt utökade informationsinsatser.

Ett eventuellt ansvar för insamlingen av tidningar och förpackningar, kräver investeringar i behållarlösningar som för medborgarna är mer tillgängliga och användarvänliga än dagens återvinningsstationer.

Ökat fokus på att höja insamlingsgraden av insamlat matavfall.

Utveckling av verksamhetssystemet, tömningsregistreringen ska utvecklas, omfatta fler avfallsfraktioner och underlätta administrativt då kunderna får tillgång till systemet och kan utföra vissa av sina ärenden själva.

3 Årets prioriterade områden

Väghållning och park

Fokus på ökad effektivitet, serviceinriktning och teknisk utveckling

Miljö och trafik

Fokus på kvalitetssäkring och anpassning till nya krav på information relaterad till nya tekniska lösningar i samhället.

Lösningar för att möta medborgarnas ökade informationsbehov behöver tas fram.

Vatten och avlopp

Fokus på att långsiktigt minimera klimatrisker och miljöpåverkan.

Renhållning

Utveckling av digitala funktioner för att ökad tillgänglighet och service.

Aktiviteter från kommunala funktionshinderrådets förslag till Tillgänglighetsplan för 2017-2019.

Aktivitet

Titel	Verksamhet
Tillgänglighetsanpassa 1-2 busshållplatser och 1-2 övergångsställen under 2017	Miljö och trafik
Bidrag med 50 Tkr till naturguidningar som även passar personer med funktionsnedsättning under 2017	Miljö och trafik, VA

4 Resurser

Exploateringsstakten i kommunen innebär krav på ökad effektivisering med oförändrade personella resurser inom verksamheterna. För att möta framtida behov behöver verksamheterna hålla sig uppdaterade vad det gäller teknikutvecklingen genom kompetensutbildning

5 Väghållning och park

Anslag från kommunfullmäktige

5.1 Kommunbidrag

Budget 2017	Budget 2018	Budget 2019	Budget 2020
70,3	71,5	72,7	74,0

5.2 Aktuella investeringar under perioden

- Tyresövägen (från Bäverbäcken och österut)
- Utbyggnad av cykelvägar
- Brygga vid Klövberget
- Samlingsanslag för gata och park
- Utbyggnad Radiovägen

5.3 Driftbudget Väghållning och park VO 11

	Budget 2016	Budget 2017	Förändring i tkr
Intäkter			
Kommunbidrag	70 670	70 323	- 347
Taxor och avgifter	614	961	347
Kostnader			
Gem. väghållning	29 159	29 159	0
Barmark	10 152	10 152	0
Vinterväg	13 427	13 427	0
Belysning	7 883	7 883	0
Gem. park	5 077	5 077	0
Renhållning	1 956	1 956	0
Naturvård	1 828	1 828	0
Park övrigt	1 802	1 802	0
Totalt	0	0	0

Kommentar: Fördelningen mellan de olika verksamheterna kan komma att förändras.

5.4 Verksamhetsmått

Titel
Väghållning och park – Beläggningsprogram kronor per invånare
Antal inkomna synpunkter

6 Målstyrning Väghållning och park

6.1 Livskvalitet - den attraktiva kommunen

Strategiskt mål

Tyresö är en av Sveriges mest attraktiva boendekommuner

Nämndmål

Verksamheten inom väghållning och park präglas av effektivitet och service

Indikator

- Andel synpunkter som har besvarats inom utlovad tid
- NKI – Väghållning SCB:s medborgarundersökning

Strategiskt målområde

6.2 God och långsiktig hushållning med effektiva verksamheter

Strategiskt mål

Varje verksamhetsområde ska bedrivas inom ramen för tilldelade ekonomiska resurser

Indikator

- Ekonomiskt resultat, Tkr

6.3 Attraktiv arbetsgivare

Strategiskt mål

Medarbetarna rekommenderar Tyresö kommun som arbetsgivare.

Indikator

- Andel av de anställda som rekommenderar Tyresö kommun som arbetsgivare

Strategiskt mål

Medarbetarnas sjukfrånvaro är lägre än fyra procent.

Indikator

- Den totala sjukfrånvaron inom verksamhetsområdet (%).
Ingångsvärde 8,42 % 2015

6.4 Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Konkurrensutsättning
- Taxor och avgifter

6.5 Kvalitetsgarantier – Väghållning och park

Vägar

Vintertid (15 oktober - 15 april)

- Vi har beredskap för snöröjning och halkbekämpning dygnet runt.
  - Vi börjar snöröjningen senast när det snöat fem centimeter.
  - Vi prioriterar bussgator och cykel- och gångvägar vid centrumområdena.
  - Framkomligheten ska vara godtagbar på samtliga gator och vägar senast 15 timmar efter att det slutat snöa.
  - Vi avslutar sandupptagningen efter vintern senast den 15 maj.
- Sommartid (16 april - 14 oktober)
- Vi åtgärdar skador på vägbanan som kan medföra stor risk för trafikanter senast fem timmar efter att vi fått reda på skadan.
  - Varje år röjer vi diken på en tiondel av kommunens vägnät.

Belysning

- Vi byter ut en fjärdedel av lamporna i vägbelysningen varje år. Trasiga lampor på platser som inte ingår i det planerade underhållet byter vi naturligtvis också ut.
- Trasig belysning längs vägar lagar vi inom 14 dagar från den dag vi fått reda på felet.
- Trasig belysning på parkvägar eller i en vägkorsning som gör att trafiksäkerheten eller personer hotas åtgärdar vi inom två arbetsdagar från den dag vi fått reda på felet.

Parker

- För att öka tryggheten håller vi samtliga gatlyktor vid gång- och cykelvägar fria från växtlighet. På så sätt får gång- och cykelvägarna maximal belysning.
- Alla lekplatser som Tyresö kommun ansvarar för, är märkta med en skylt.
- Säkerheten på de kommunala lekplatserna besiktas en gång per år. Allvarliga fel åtgärdar vi inom en vecka. Mindre fel tar vi hand om inom en månad. Vi noterar också anmärkningar och bevakar dem vid nästa säkerhetsbesiktning.
- När vi gör om en lekplats, eller bygger en ny, ökar vi tillgängligheten till lekplatsen och till ledredskapen.
- Du som gör en felanmälan till oss får besked om åtgärder inom fem arbetsdagar.
- Vi tömmer papperskorgar och hundlatriner efter behov, men minst en gång per vecka.

7 Miljö och trafik

Anslag från kommunfullmäktige

7.1 Kommunbidrag

Budget 2017	Budget 2018	Budget 2019	Budget 2020
5,5	5,6	5,7	5,7

7.2 Driftbudget

	Budget 2016	Budget 2017	Förändring i tkr
Intäkter			
Kommunbidrag	5 466	5 460	- 6
Taxor och avgifter	900	906	6
Kostnader			
Folkhälsa och hållbar utveckling	-178	-178	0
Natur och miljö	-3 299	-3 299	0
Viltvård	-10	-10	0
Trafikreglering	-2 744	-2 744	0
Gem. Miljö och trafik	-135	-135	0
Totalt	0	0	0

Kommentar: Fördelningen mellan de olika verksamheterna kan komma att förändras.

8 Målstyrning Miljö och trafik

8.1 Livskvalitet - den attraktiva kommunen

Strategiskt mål

Tyresö är en av Sveriges mest attraktiva boendekommuner

Nämndmål

Verksamheten ska möta det ökade informationsbehovet om trafiken från medborgarna

Indikator

- Andel synpunkter som har besvarats inom utlovad tid
- NKI- medborgarundersökningen- Våghållning

Nämnduppdrag

Kvalitetssäkra och anpassa verksamheten efter ny informationsteknik

8.2 God och långsiktig hushållning med effektiva verksamheter

Strategiskt mål

Varje verksamhetsområde ska bedrivas inom ramen för tilldelade ekonomiska resurser

Indikator

- Ekonomiskt resultat, Tkr

8.3 Attraktiv arbetsgivare

Strategiskt mål

Medarbetarna rekommenderar Tyresö kommun som arbetsgivare.

Indikator

- Andel av de anställda som rekommenderar Tyresö kommun som arbetsgivare

Strategiskt mål

Medarbetarnas sjukfrånvaro är lägre än fyra procent.

Indikator

- Den totala sjukfrånvaron inom verksamhetsområdet (%).
Ingångsvärde 2,62 % 2015

8.4 Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Konkurrensutsättning
- Taxor och avgifter
- Fördjupa samarbetet med Trafikverket och andra parter för bättre framkomlighet längs Gudöbroleden.
- Följa upp och ta fram nya åtaganden enligt Tyresö kommuns klimatstrategi
- Utredda förutsättningarna för busstrafik till och genom Skälsätra.

Det särskilda uppdraget är genomfört.

9 Vatten och avlopp

Anslag från kommunfullmäktige

9.1 Kommunbidrag Vatten och avlopp

Budget 2017	Budget 2018	Budget 2019	Budget 2020
0,0	0,0	0,0	0,0

9.2 Aktuella investeringar under perioden

- Sjövattenledning Breviks skola-Noret
- Samlingsanslag för vatten och avlopp

9.3 Driftbudget

	Budget 2016	Budget 2017	Förändring i tkr
Intäkter			
Taxor och avgifter	68 415	68 415	0
Kostnader			
VA-Gemensamt	-23 516	-23 516	0
Underhåll ledningsnät	-14 714	-14 714	0
Drift vattenverk	-10 688	-10 688	0
Pumpstationer	-19 497	-19 497	0
Totalt	0	0	0

9.4 Verksamhetsmått

Nyckeltal

Titel
Medborgarundersökning - Nöjd Medborgar-Index - Vatten- och avlopp
Vatten och avlopp - Inköpt mängd vatten i förhållande till såld mängd
Vatten och avlopp - Mängd avloppsvatten som levereras till behandling

10 Målstyrning Vatten och avlopp

10.1 Livskvalitet - den attraktiva kommunen

Strategiskt mål

Tyresö är en av Sveriges mest attraktiva boendekommuner

Nämndmål

Långsiktigt minska och förebygga risker för översvämningar, skador på fast egendom och minimera miljöpåverkan i berörda ytvatten.

Indikator

- Antal dagvattenanläggningar
- Andel förnyade ledningslängder

10.2 God och långsiktig hushållning med effektiva verksamheter

Strategiskt mål

Varje verksamhetsområde ska bedrivas inom ramen för tilldelade ekonomiska resurser

Indikator

- Ekonomiskt resultat, Tkr

10.3 Attraktiv arbetsgivare

Strategiskt mål

Medarbetarna rekommenderar Tyresö kommun som arbetsgivare.

Indikator

- Andel av de anställda som rekommenderar Tyresö kommun som arbetsgivare

Strategiskt mål

Medarbetarnas sjukfrånvaro är lägre än fyra procent.

Indikator

- Den totala sjukfrånvaron inom verksamhetsområdet (%).
Ingångsvärde 2,72 % 2015

10.4 Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Konkurrensutsättning
- Taxor och avgifter

10.5 Kvalitetsgarantier – Vatten och avlopp

- **Vi levererar alltid gott och tjänligt vatten som uppfyller livsmedelsverkets normer.**

Verksamheten arbetar löpande med att förnya, förbättra och övervaka befintlig Va-anläggningar samt vattnets kvalitet.

- **Du ska inte vara utan vatten mer än fem timmar per år.**

Beredskap och resurser finns tillgängliga och organiserade för att kontinuerligt året och dygnet runt för att snarast möjligt kunna åtgärda leveransproblem samt för att tillhandahålla vatten med tillfälliga lösningar till alla abonnenter.

- **Om du blir utan vatten kan du hämta vatten vid en vattenpost eller från en tankvagn senast två timmar efter att avbrottet konstaterats. Du ska då inte behöva gå längre än 500 meter för att hämta vatten.**

Garantin upprätthålls av verksamheten löpande och instruktioner som följs av berörda resurser.

- **Om en vattenläcka i kommunens ledningsnät upptäcks under ordinarie arbetstid börjar vi reparationsarbetet inom två timmar. Om en läcka upptäcks på andra tider börjar vi arbetet inom fyra timmar.**

Garantin upprätthålls av verksamheten genom tillräckliga resurser och tillämpning av gällande instruktioner.

11 Renhållning

Anslag från kommunfullmäktige

11.1 Kommunbidrag

Budget 2017	Budget 2018	Budget 2019	Budget 2020
0,0	0,0	0,0	0,0

11.2 Aktuella investeringar under perioden

- Samlingsanslag för renhållning
- Masshanteringsplats Mediavägen
- Sopsug Norra Centrum

11.3 Driftbudget VO 14

	Budget 2016	Budget 2017	Förändring i tkr
Intäkter			
Skattor och avgifter	47 152	47 152	0
Kostnader			
Renhållning administration	-9 853	-9853	0
Hushållsavfall	-15 552	-15 552	0
Grovavfall	-3 670	-3 670	0
Kretsloppscentralen	-11 700	-11700	0
El-avfall	-305	-305	0
Farligt avfall	-1 945	-1 945	0
Slam, latrin och fett	-4 127	-4 127	0
Totalt	0	0	0

Kommentar: Fördelningen mellan de olika verksamheterna kan komma att förändras.

12 Målstyrning- renhållning

12.1 Livskvalitet - den attraktiva kommunen

Strategiskt mål

Tyresö är en av Sveriges mest attraktiva boendekommuner

Nämndmål

Medborgarnas möjligheter att bidra till en hållbar och miljöanpassad avfallshantering ökar.

Indikator

- Renhållning - hushåll som är anslutna till matavfallsinsamling
- Renhållning – mängd hushållsavfall per capita

12.2 God och långsiktig hushållning med effektiva verksamheter

Strategiskt mål

Varje verksamhetsområde ska bedrivas inom ramen för tilldelade ekonomiska resurser

Indikator

- Ekonomiskt resultat, Tkr

Nämndmål

Renhållningsverksamheten präglas av effektivitet och service

Indikator

- Medborgarundersökning - Nöjd Medborgar-Index – Renhållning
- Renhållning - andel reklamationer av renhållningstjänster
- Renhållning - Tyresös medborgare bedömer renhållning och sophämtning i kommunen

12.3 Attraktiv arbetsgivare

Strategiskt mål

Medarbetarna rekommenderar Tyresö kommun som arbetsgivare.

Indikator

- Andel av de anställda som rekommenderar Tyresö kommun som arbetsgivare

Strategiskt mål

Medarbetarnas sjukfrånvaro är lägre än fyra procent.

Indikator

- Den totala sjukfrånvaron inom verksamhetsområdet (%).
Ingångsvärde 0,43 % 2015

12.4 Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Konkurrensutsättning
- Taxor och avgifter
- Fortsätta utveckla matavfallsinsamling för att få större täckningsgrad bland flerfamiljshus och bland verksamheter och företag

12.5 Kvalitetsgarantier – Renhållning

- **Du kan ringa servicecenter och få svar på dina frågor om renhållning. Vi finns på plats alla vardagar.**
Garantin upprätthålls genom anpassade resurser och hög tillgänglighet.
- **Vi hämtar alltid ditt avfall på rätt dag.**
Insamlingsverksamheten är schemastyrd och utförande följs upp löpande månadsvis löpande i digitala rapporteringssystem.
- **Om du beställer tömning av slam utför vi tömningen inom sex arbetsdagar.**
Kundservice- och utförarorganisationen är anpassad för att uppfylla garantin.

- **Om du beställer akut tömning av slam börjar vi tömningen senast 12 ordinarie arbetstimmar efter din beställning.**
Utförarorganisationen håller resurser till förfogande löpande för att uppfylla garantin.
- **Om du beställer jourtömning av slam börjar vi tömningen senast 6 timmar efter din beställning.**
Utförarorganisationen håller resurser till förfogande och i beredskap för att uppfylla garantin.

13 Uppföljning, utvärdering och kommunikation

Nämnderna är ansvariga för sina verksamheter och ska följa upp sin verksamhet och ekonomi i tillräcklig omfattning. Nämnderna ska lämna delårsrapport med ekonomisk prognos var fjärde månad per den 30 april och den 31 augusti och en verksamhetsberättelse vid årets slut. Delårsrapporten ska innehålla utfall, ekonomiska prognoser och bedömning av måluppfyllelse för nämndens mål. Den ska även innehålla förslag på åtgärder som nämnden avser vidta vid avvikelser. Delårsrapporter och verksamhetsberättelsen behandlas i nämnden och därefter i kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. Nämnderna ska därutöver följa upp verksamheten via kontinuerliga månadsuppföljningar per februari, mars, juli och oktober. Om nämnden bedömer att målen inte kommer att nås ska de rapportera eventuella avvikelser till kommunstyrelsen, så snart det är möjligt.

Förutom att bidra till de kommunala målen ska nämnderna säkerställa att de uppfyller de krav som ställs genom lagstiftning och andra styrdokument. Uppföljning och analys baseras på egenkontroll, riskhantering och avvikelshantering.

13.1 Riskhantering

Arbetet med riskhantering och internkontroll utgör ett komplement till övrig planeringen och uppföljningen enligt styrprocessen. Det syftar till att upptäcka och korrigera felaktigheter, som till exempel dåligt utnyttjande av resurser eller för stort, eller onödigt, risktagande. Arbetet kommer till uttryck i riskhanterings- och kontrollplaner och redovisningar av interkontrollresultat.

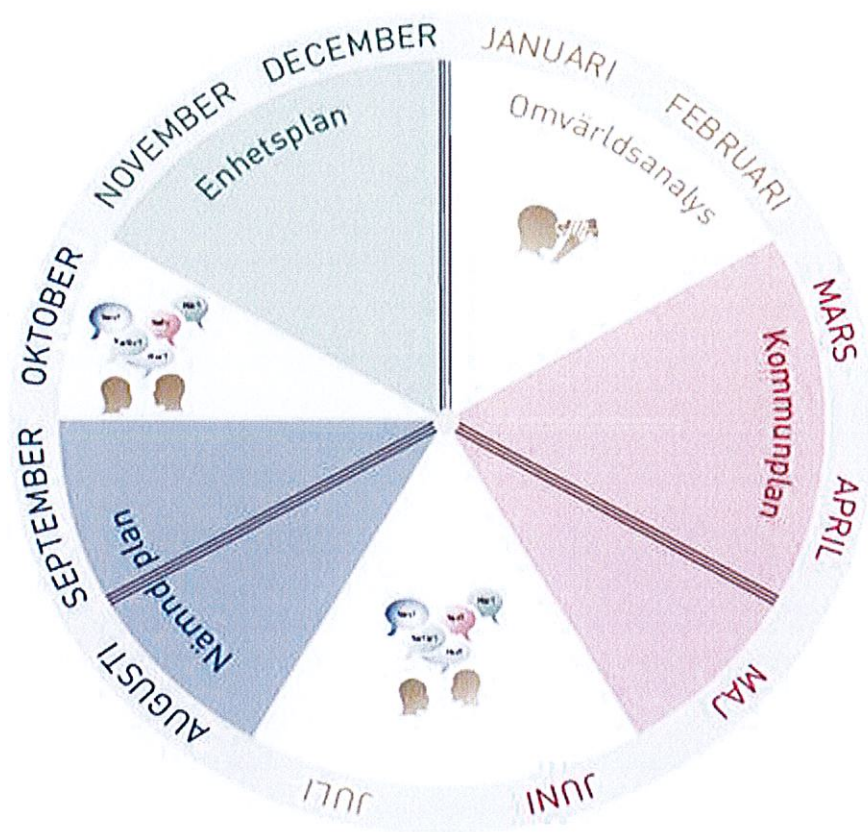
Nämnderna beslutar om en riskhanterings- och kontrollplan i anslutning till att nämndplanerna behandlas och redovisar resultatet av genomförda internkontroller när nämndernas verksamhetsberättelser behandlas efter årets slut.

Även kommunstyrelsen utarbetar en riskhanterings- och internkontrollplan under hösten före varje verksamhetsår och redovisar resultatet av genomförda kontrollinsatser efter årets slut.

Riskhanterings- och internkontrollplan återfinns i Bilaga 1.

14 Årshjul

Nämndens årshjul följer styrprocessens faser.

||| bokslut, uppföljning av ekonomi, måluppfyllelse och kvalitetsgarantier, avvikelserapportering

15 Styrdokument

Se kommunplanen

Bilaga 1 (bifogas nämndplanen)

Nämnden ska fatta beslut om riskhanteringsplanen inklusive kontrollplan.

16 Riskhanteringsplan

Riskhanteringen innefattar följande sex moment:

1. Riskinventering
2. Riskanalys
3. Riskhantering
4. Kontrollplan
5. Genomförande av kontrollaktiviteter
6. Återrapportering efter genomförda åtgärder

16.1.1 Riskhanteringsplan

Händelser som innebär stora risker för en stor del av befolkningen, men sannolikheten att de inträffar är mycket låg har diskuterats i ledningsgruppen. Risker för förgiftning av det kommunala vattnet är mycket osannolik, men konsekvenserna blir stora om det händer. De flesta sådana risker hanteras i säkerhetsenhetens riskhanteringsplan. Ledningsgruppen föreslår att risken hanteras i kommunens krisplan .

Risk utifrån mål/uppdrag	Risk-nivå	Åtgärd	Kontrollinsatser	Ansvarig	Frekvens och rapportering
Olycksrisk i lekparker	16	Skyllning med GPS-mottagare för att underlätta för SOS 112*	Funktionskontroll	Verksamhetsansvarig	Kontroll efter att samtliga skyltar installerats Redovisas till utskottet genom verksamhetsberättelsen
Översvämningskador orsakade av ökade vattenflöden och klimateffekter.	12	Utredning av skyddsåtgärder, ökad förnysetakt i äldre ledningsnät, dimensionera upp ledningsstråk samt fortsatt utbyggnad av fördröjande anläggningar och lösningar i VA-nät.	Stickprovskontroller	Avdelningschef	En gång per år, redovisning i verksamhetsberättelsen

Risk utifrån mål/uppdrag	Risk-nivå	Åtgärd	Kontrollinsatser	Ansvarig	Frekvens och rapportering
Leverans av otjänligt vatten	4	Ökad förnysetakt av ledningsnät	Stickprovskontroller	Avdelningschef	En gång per år, redovisning i verksamhetsberättelsen
Avbrott i vattenleveranserna	8	Bevaka/samråda om	Stickprovskontroller	Avdelnings-	En gång per år,

		förbättringsåtgärder		chef	redovisning i verksamhetsberättelsen
Skador på vägbanan kan medföra stor risk för trafikanter	12	Jourtelefon för händelser som inträffar på nätter/helger. Åtgärdas senast fem timmar efter att skadan rapporterats.	Fysiskt okulär besiktning	Verksamhetsansvarig	En gång per år, redovisning i verksamhetsberättelsen
Avbrott i avledning av spillvatten från kommunen	12	Samråd med Nacka kommun och Stockholm Vatten rörande nödvändiga reinvesteringar och upprustningsåtgärder på befintliga ledningar.	Stickprovskontroller	Avdelningschef	En gång per år, redovisning i verksamhetsberättelsen

* Skyltning med GPS-kordinater är ett effektivt sätt att säkerställa att räddningstjänsten/polis hittar till rätt plats vid nödsamtal. Lekparker har inga adresser utan endast namn som inte anger exakt position. I övrigt håller alla lekplatser lagenlig och godkänd EU-standard för att minimera risken för olycksfall. Besiktning sker årligen.

**Tillgänglighetsplan för Tyresö kommun
2017-2019
med aktiviteter 2017**

Innehållsförteckning

	Sida
Omvärldsanalys.....	3
Tillgänglighetsplan.....	9
1. Kommunal planering och Kommunala funktionshinderrådet, KFR	10
2. Bemötande.....	11
3. Tillgänglig information och kommunikation.....	11
4. Tillgänglighet i den fysiska miljön.....	12
5. Omsorg och social service.....	14
6. Kultur och fritid.....	16
7. Utbildning.....	17
8. Arbete.....	18
9. Kostnadssammanställning	19
Bilagor:	
Bilaga 1. Kultur och fritid för alla 2017.....	20
Bilaga 2. Användning av mobiltelefoner och trådlösa nätverk i skolor.....	21
Bilaga 3. Behov av samordnande och stödjande funktion för KFR.....	24
Bilaga 4. Tillgänglighetsrådgivning och byggnadskontroll i Tyresö kommun.....	24
Bilaga 5. KFRs arbetsgrupper och kontaktpersoner 2017.....	26

OMVÄRLDSANALYS

NATIONELLA HANDLINGSPLANEN

I den av riksdagen beslutade nationella handlingsplanen från år 2000 framhålls tre viktiga mål för insatserna under de kommande åren:

- att se till att handikapperspektivet genomsyrar alla samhällssektorer
- att skapa ett tillgängligt samhälle, samt
- att förbättra bemötandet

År 2010 angavs också som ett delmål att samhällsplaneringen på ett tydligt sätt beaktar de funktionsnedsattas behov. Detta innebar bland annat att den fysiska och informativa tillgängligheten förbättras samt att information och utbildning resulterar i ett bättre bemötande av personer med funktionsnedsättning. Genom att föreskrifter om enkelt avhjälpna hinder har förts in i Plan- och bygglagen, PBL, skapades också förutsättningar att påskynda tillgänglighetsarbetet.

Den nationella handlingsplanen har under de gångna åren haft betydelse både för statliga myndigheter och landets kommuner. Många kommuner har i likhet med Tyresö arbetat fram planer för att svara upp mot de nationella målen till exempel genom att göra inventeringar och upprätta handlingsplaner för den fysiska tillgängligheten eller genom att genomföra utbildningar kring bemötande.

REGERINGENS INRIKTNINGSMÅL

Regeringen har som ett förtydligande av de övergripande handikappolitiska målen fastställt inriktningsmål på ett antal prioriterade områden:

Ökad fysisk tillgänglighet

Fortsatt arbete med att åtgärda enkelt avhjälpna hinder.

IT-politik

Tillgänglighet och användbarhet till offentliga webbplatser ska öka. Kunskap och beställarkompetens kring tillgänglighet och användbarhet ska stärkas i anslutning till offentlig upphandling.

Socialpolitik

Kunskap om i vilken utsträckning de individuella stödets utformning bidrar till de övergripande handikappolitiska målen ska öka.

Utbildningspolitik

Varje barn, elev och vuxenstuderande ska ges förutsättningar att utveckla sina kunskaper så långt som möjligt. Med utgångspunkt från bestämmelserna i PBL och skollag ska tillgänglighet samt uppföljning av tillgänglighet för elever med funktionsnedsättning i förskola och övriga skolformer förbättras.

Kultur, medier och idrott

Möjligheten för personer med funktionsnedsättning att delta i kultur- och idrottsliv ska förbättras. Funktionshinderperspektivet ska vara integrerat i ordinarie bidragsgivning inom kulturområdet och idrottsområdet. Medietjänster och film ska i högre utsträckning utformas på ett sätt som gör dem tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

Arbetsmarknadspolitik

Sysselsättningsgraden för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga ska öka. Matchningen för dessa personer mot lediga arbeten ska vara effektiv.

Transportpolitik

Transportsystemen utformas så att de blir användbara för personer med funktionsnedsättning. Den transportpolitiska målsättningen har tidigare begränsats till att kollektivtrafiken ska vara tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Genom att bredda målformuleringen till att gälla hela transportsystemet blir det tydligt att det inte räcker med att endast kollektivtrafiken är tillgänglig.

Folkhälsopolitik

Uppföljningen av hälsans bestämningsfaktorer (de faktorer i livsmiljö, samhällsstruktur och levnadsförhållanden som skapar förutsättningar för en god folkhälsa) bör uppmärksamma hälsan för personer med funktionsnedsättning. Uppföljning av det hälsobefrämjande och förebyggande arbetet nationellt, regionalt och lokalt ska även omfatta hur detta inkluderar personer med funktionsnedsättning.

STRATEGISKA MYNDIGHETER

- Arbetsförmedlingen
- Arbetsmiljöverket
- Boverket
- Brottsoffermyndigheten
- Domstolsverket
- Försäkringskassan
- Kammarkollegiet
- Konsumentverket
- Kulturrådet
- Migrationsverket
- Myndigheten för yrkeshögskolan
- Post och telestyrelsen
- Riksantikvarieämbetet
- Rikspolisstyrelsen
- Sjöfartsverket
- Statens skolinspektion
- Specialpedagogiska skolmyndigheten
- Statens skolverk
- Socialstyrelsen
- Folkhälsomyndigheten
- Trafikverket
- Transportstyrelsen

Den 15 mars varje år ska de 22 strategiska myndigheterna rapportera vilka insatser de genomfört, resultatet av dessa samt en lägesbedömning.

Myndigheterna ska redovisa till regeringen och Myndigheten för delaktighet. Redovisningarna ingår i regeringens strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken 2011-2016.

Myndigheten för delaktighet, MFD är en expertmyndighet som följer och stödjer utvecklingen inom funktionshindersområdet. MFD publicerar årligen en lägesbeskrivning och uppföljning av funktionshinderpolitiken. Uppföljningen visar att utvecklingen går långsamt och att det fortfarande är många personer med funktionsnedsättning som inte kan delta i samhället på lika villkor. Resultaten visar bland annat enligt följande.

Det finns **stora skillnader i sysselsättningsgrad**. Bland personer med funktionsnedsättning är det 55 procent som har sysselsättning, detta jämfört med 79 procent bland övriga.

Det finns **stora brister i det särskilda stödet i skolan idag**.

Hälften av de skolor som Skolinspektionen granskat brister i att ge eleverna det särskilda stöd de har rätt till. Samtidigt minskar andelen specialpedagoger.

Kommunerna har en nyckelroll i att öka delaktigheten i skolan för elever med funktionsnedsättning. Idag har bara en av fyra kommuner mål för att öka tillgängligheten och delaktigheten i skolan.

Vid skolinspektionens tillsyn i Tyresö våren 2014 lyftes som särskilt positivt bland annat att inkluderingstanken är väl förankrad, elevhälsans organisation och arbete samt arbetet med särskilt stöd.

Många barn lever utsatt

För många barn med funktionsnedsättning är verkligheten inte bara fylld av brist på delaktighet utan också fylld med utsatthet. I Sverige blir 16 procent av barn med funktionsnedsättning mobbade jämfört med knappt 6 procent bland övriga barn. Det är dubbelt så stor risk bland barn med funktionsnedsättning att utsättas för våld i hemmet. Barn med funktionsnedsättning har sämre hälsa än övriga barn.

I Tyresö driver Barn- och utbildningsförvaltningen tillsammans med Socialförvaltningen ett projekt för utsatta barn. Projektet omfattar alla barn, med eller utan funktionsnedsättning.

Hälsa

Redan 2008 konstaterades att dålig hälsa var mer än tio gånger vanligare bland personer med funktionsnedsättning. Ofta handlar det om så kallad onödig ohälsa, det vill säga ohälsa som inte är relaterat till funktionsnedsättningen i sig utan uppstår på grund av funktionshinderprocesser. Något av det mest oroväckande är att bland patienter som har bröstcancer är dödligheten dubbelt så stor bland de personer som har LSS-insatser. Risken att dö i flera andra sjukdomar är också högre bland personer med psykisk funktionsnedsättning.

Brister i den fysiska tillgängligheten är ett fortsatt problem som finns inom de flesta områdena. 11 procent av kommunerna gör inte tillsyn enligt Plan- och bygglagen trots att de är skyldiga att göra det. Det är också mycket vanligt att personer med funktionsnedsättning upplever brister i tillgängligheten i handeln, vid idrotts- och kulturevenemang och i många andra vardagssituationer.

Kunskapen om funktionshinder inom rättsväsendet är fortsatt låg och mer kunskap krävs för att säkerställa rättssäkerheten för alla. Exempelvis känner bara en av fyra domare till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Socialstyrelsen är en av de 22 strategiska myndigheter som fått regeringens uppdrag att bidra till genomförandet av regeringens strategi för funktionshinderspolicen 2011–2016. För Socialstyrelsens del är arbetet inriktat på att öka kunskapen om hur de individuella stöden till personer med funktionsnedsättning kan utformas så att de leder till full delaktighet och jämlikhet i levnadsvillkor

I en sammanfattning 2015 kan man läsa att:

- Personer med funktionsnedsättning får oftast inte tillgång till samma hälso- och sjukvård som befolkningen i övrigt.
- Omkring 2 000 personer får varje år vänta lång tid för att få sina beviljade beslut verkställda. Det gäller särskilt för de personer som väntar på att få flytta in i en bostad med särskild service. Trots möjligheten att ålägga enskilda kommuner en särskild avgift har problemen inte kunnat undanröjas.
- Anhöriga som ger stöd till närstående med funktionsnedsättning får inte alltid det stöd som de behöver. Även om kommunerna har utvecklat sin verksamhet för anhörigstöd behöver formerna för stödet bättre anpassas till de behov som finns hos till exempel föräldrar till barn med funktionsnedsättning eller vuxna som ger stöd till en partner. Anhörigstödet behöver också kompletteras med andra stödformer som kan underlätta vardagen och minimera risken för hälsoproblem hos de anhöriga.

Folkhälsomyndigheten redovisar årligen genomförda insatser och resultat av myndighetens arbete inom ramen för den funktionshinderspoliciska strategin. I en sammanfattning 2015 kan man läsa att:

- Personer med funktionsnedsättning rapporterar att de förvärvsarbetar i mindre utsträckning än personer utan funktionsnedsättning och det är också en högre andel som uppger oro att förlora arbetet. De anger också i större utsträckning att de saknar kontantmarginall och har låg inkomst.

- Personer med funktionsnedsättning rapporterar också ett de har ett lågt socialt deltagande, saknar praktiskt stöd, har utsatts för kränkande behandling och har blivit utsatta för våld eller hot om våld i större utsträckning än personer utan funktionsnedsättning.
- När det gäller levnadsvanor uppger personer med funktionsnedsättning i större utsträckning att de är stillasittande, att en större andel har övervikt eller fetma och att det finns fler dagligrökare jämfört med de som inte har funktionsnedsättning.
- Personer med funktionsnedsättning rapporterar dessutom att de har dålig hälsa i betydligt högre utsträckning jämfört med övrig befolkning och detta gäller även för nedsatt psykisk hälsa. Symtom på ohälsa såsom värk i kroppen, trötthet, stress och ängslan, oro och ångest anges i större utsträckning bland personer med funktionsnedsättning.
- Dessa resultat visar att den sämre hälsan hos personer med funktionsnedsättning skulle kunna förbättras genom samhälleliga insatser såsom att förbättra ekonomiska villkor genom till exempel att skapa bättre förutsättningar för ökad deltagande på arbetsmarknaden, främja tillgänglighet och stöd för fysisk aktivitet och socialt deltagande samt genom förebyggande arbete mot kränkande bemötande.

FNs KONVENTION OM RÄTTIGHETER FÖR PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING

År 1993 antogs FN:s standardregler för personer med funktionsnedsättning. Dessa regler var inte juridiskt bindande, men de principiella ståndpunkterna i dokumentet har legat till grund för den nationella funktionshinderspolitiken i Sverige.

År 2000 antog FN en resolution där det slogs fast att standardreglerna är den måttstock som ska användas för att uppnå mänskliga rättigheter. År 2006 antogs konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Konventionen är, till skillnad från standardreglerna, ett juridiskt bindande dokument. Sverige undertecknade konventionen och ett frivilligt protokoll år 2007 och antog konventionen genom riksdagsbeslut år 2008. Det fakultativa (frivilliga) protokollet ger enskilda individer rätt att klaga till FNs övervakningskommitté om personen anser att hans eller hennes rättigheter har kränkts. Konventionen är ett sätt att reglera förhållandet mellan individen och den politiska makten. För Sveriges del innebär det att den politiska makten har ett ansvar att respektera, skydda och främja rättigheter för personer med funktionsnedsättning. För Sverige trädde konventionen och det fakultativa protokollet i kraft den 14 januari 2009.

FN-konventionen

1. Identifierar och förtydligar de mänskliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning.
2. Gör att var och en kan se vilka rättigheter som finns.
3. Läger fast samhällets ansvar för att mänskliga rättigheter ska förverkligas för människor med funktionsnedsättning.
4. Ger handikappörelsen rätt att vara delaktig i beslutsfattande som rör människor med funktionsnedsättning.

Innehållet i konventionen är uppdelat i:

- Förord.
- Artiklarna 1-4 grundläggande principer.
- Artiklarna 5-30 rättighetsartiklar.
- Artiklarna 31-50 procedurer kring genomförande, uppföljning och övervakning av konventionen.

Förord och grundläggande principer i konventionen

I förord och artikel 1 slås fast att syftet med konventionen är att se till att människor med funktionsnedsättning får full och lika tillgång till mänskliga rättigheter. Konventionen anger således inte några nya rättigheter utan tydliggör vad redan befintliga rättigheter innebär i förhållande till människor med funktionsnedsättning.

I artikel 1, punkt 2, beskrivs också vilka konventionen omfattar:

”Personer med funktionsnedsättning innefattar bland annat personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på samma villkor som andra.”

Artikel 3 slår fast principerna för hur människor med funktionsnedsättning ska kunna delta fullt ut i samhället. I artikeln beskrivs åtta grundläggande principer:

1. Respekt för människors lika värde och självständighet, oberoende och frihet att göra egna val.
2. Icke-diskriminering.
3. Full delaktighet i samhället.
4. Respekten för olikheter och accepterandet av att människor med funktionsnedsättning är en del av människans mångfald och natur.
5. Lika möjligheter.
6. Tillgänglighet.
7. Jämställdhet mellan män och kvinnor.
8. Respekt för utvecklingen av förmågorna hos barn med funktionsnedsättning och respekt för barnens rätt att bevara sin identitet.

Artikel 4 ”Allmänna åtaganden” handlar om att respektera, skydda och främja rättigheterna. I artikel 4, punkt 3, slås fast att människor med funktionsnedsättning har rätt att påverka utvecklingen av viktiga frågor som berör dem. Samhället ska samarbeta med handikapprörelsen.

Rättighetsartiklarna

Rättighetsartiklarna går metodiskt igenom olika områden, bland annat hälsa, utbildning, familjeliv, habilitering och rehabilitering, arbete, rättsligt skydd, sport och fritid.

Procedurregler

Artiklarna inom denna del av konventionen handlar om hur tillämpning och övervakning av konventionen ska gå till i varje land och i FN, staternas rapportering till FNs övervakningsorgan, samarbete mellan staterna m.m. I Artikel 33 beskrivs nationellt genomförande och övervakning. Varje stat som antagit konventionen ska inrätta en samordningsfunktion på regeringsnivå för frågor som rör förverkligandet av konventionen inom olika sektorer och på olika plan. Det ska också finnas ett oberoende nationellt organ som ska övervaka genomförandet och efterlevnaden av konventionen. Artikel 34 handlar om den kommitté som övervakar hur rättigheterna i konventionen efterlevs. Två år efter att ett land har ratificerat konventionen ska en rapport lämnas till kommittén och därefter vart fjärde år.

Det frivilliga protokollet

Vid sidan av konventionen finns det frivilliga protokollet som Sverige har ratificerat. Protokollet ger enskild eller handikapporganisation möjlighet att klaga till övervakningskommittén om någon anser att hans eller hennes rättigheter i konventionen är kränkta. Först måste dock ”alla inhemska rättsmedel vara uttömda”. Fallet måste ha prövats i alla rättsliga instanser som t. ex. länsrätt, kammarrätt och regeringsrätt. Först därefter går det att föra ett ärende vidare till övervakningskommittén.

Adressen till övervakningskommittén är:

United Nations Department for Economic and Social Affairs (DESA), Two United Nations Plaza, DC2-1372, New York, NY 10017, USA

Fax: +1 212 963 0111, E-post: enable@un.org

Nationellt går det att få hjälp i dessa ärenden hos:

Lika Unika, Box 8117, 104 20 Stockholm. Tel: 070-768 28 78, E-post: info@likaunika.org

Regeringsbeslut om att bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning ska omfattas av svensk diskrimineringslagstiftning

Den 14 juni 2012 beslutade riksdagen att bristande tillgänglighet ska omfattas av diskrimineringslagstiftningen.

Den 24 juni 2014 fattade riksdagen beslut om ändringar i diskrimineringslagen gällande bristande tillgänglighet för funktionshindrade. Småföretag med mindre än 10 anställda undantas dock när det gäller varor och tjänster. Lagändringen trädde ikraft den 1 januari 2015.

Bristande tillgänglighet är enligt diskrimineringsombudsmannen, DO, när en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att en verksamhet inte vidtar skäligen tillgänglighetsåtgärder för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning.

Plan- och bygglagen

En ny plan- och bygglag trädde i kraft den 2 maj 2011. En viktig förändring är att de flesta tillgänglighetsfrågor tas upp i bygglovskedet och inte som tidigare i det tekniska samrådet när bygglov redan beviljats. Denna förändring innebär att bygglovhandläggaren ska se till att tillgängligheten för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga uppfylls i de ritningar och eventuella beskrivningar som inkommer. En del tillgänglighetsfrågor kommer också att tas upp senare i det tekniska samrådet, sådant som inte går att läsa på bygglovsritningar som till exempel tröskelhöjder, kontrastmarkeringar med mera.

En ny byggproduktförordning, CPR, antogs av EU den 24 april 2012. Den ersatte det mer oprecisa byggproduktdirektivet, CPD.

Förändringen från förordning till direktiv medför att det blir direkt gällande och ska införlivas i nationell lagstiftning, vilket påverkar PBL med vissa ändringar gällande från den 1 juli 2013. Kraven på byggprodukter som ingår i byggnadsverk har skärpts så att produkterna bl. a. i högre utsträckning anpassas till personer med funktionsnedsättning.

För att plan- och byggbestämmelserna ska bli mer lättillgängliga har en tillgänglighetshandbok tagits fram. Den innehåller en utförlig beskrivning av bestämmelserna och ska vara ett hjälpmedel för alla förvaltningar. Målet är att skapa ett Tyresö tillgängligt för alla. Handboken antogs av kommunfullmäktige den 15 november 2012.

EU:s handikappstrategi 2010-2020: Nya åtgärder för ett hinderfritt samhälle

I strategins inledning sägs att EU och dess medlemsstater har ett tydligt uppdrag att förbättra den sociala och ekonomiska situationen för människor med funktionsnedsättning. Kommissionen har fastställt åtta huvudsakliga insatsområden:

Tillgänglighet:

1. Skapa tillgänglighet till varor, tjänster (även offentliga tjänster) och hjälpmedel.
2. ***Delaktighet:*** Skapa full delaktighet i samhället genom att:
  - se till att de kan utnyttja de möjligheter som unionsmedborgarskapet innebär.
  - undanröja administrativa hinder och negativa attityder till full delaktighet på lika villkor.
  - tillhandahålla ändamålsenliga tjänster i närområdet, bl. a. tillgång till personlig assistans.
3. ***Lika rättigheter och likabehandling:*** Undanröja diskriminering på grund av funktionsnedsättning.
4. ***Sysselsättning:*** Se till att fler människor med funktionsnedsättning får möjlighet att försörja sig på den öppna arbetsmarknaden.

5. **Utbildning:** Främja utbildning och livslångt lärande för elever och studerande med funktionsnedsättning.
6. **Socialt skydd:** Verka för rimliga levnadsvillkor för människor med funktionsnedsättning.
7. **Hälsa:** Främja lika tillgång till hälso- och sjukvård för personer med funktionsnedsättning.
8. **Utrikespolitik:** Främja rättigheter för personer med funktionsnedsättning i EU:s utrikespolitik.

Genomförandet av strategin ska ske genom

att öka kunskapen om funktionshindersfrågor i samhället och se till att personer med funktionsnedsättning vet vilka rättigheter de har och hur de kan nyttja dem.

att nyttja EU:s finansieringsinstrument på bästa sätt för att skapa bättre tillgänglighet och ickediskriminering samt ge ökad synlighet för de finansieringsmöjligheter som finns i programmet.

Europarådet

Europarådet, som bildades 1949, är en mellanstatlig europeisk samarbetsorganisation med 47 medlemsstater. Organisationen arbetar i huvudsak med att främja demokrati, mänskliga rättigheter och rättstatsutveckling. Medlemsstaterna, bl a Sverige; har uttalat att de ska rätta sig efter rådets resolutioner

Europarådet har också i sin resolution 1815 (2011) bl a uttalat varningar för användning av mobiltelefoner och trådlösa nätverk i skolor och rekommenderat strålningsgränser för att minska hälsopåverkan samt påtalat det viktiga i att man använder försiktighetsprincipen. Rådet framhåller att det kan leda till utomordentligt höga kostnader i framtiden från att avstå från denna princip, se Bil 2.

TILLGÄNGLIGHETSPLAN

Målet med tillgänglighetsplanen är att skapa ett tillgängligt samhälle med likvärdiga förutsättningar för alla. Planen ansluter därmed till rättighetsartiklarna i FNs konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Planens utformning

Planen omfattar följande områden:

1. Kommunal planering och rollen för Kommunala funktionshinderrådet.
2. Bemötande
3. Tillgänglig information och kommunikation
4. Tillgänglighet i den fysiska miljön
5. Omsorg och social service
6. Kultur och fritid
7. Utbildning
8. Arbete

Inom varje område anges de rättighetsartiklar i FN-konventionen som är relaterade till området.

Därefter ges en kortare beskrivning vad som åstadkommit inom området de senaste åren följt av åtaganden för år 2017. För de åtaganden som finansieras genom medel från tillgänglighetsplanen finns en sammanställning i slutet av planen följt av en bilaga med utförligare beskrivning.

Målgrupp

Målgrupp för planen är personer med funktionsnedsättning, men planen är även avsedd att vara till hjälp för politiker och anställda i kommunen.

Uppföljning

Uppföljning av planen ska ske årsvis där resultatet av de särskilda åtagandena redovisas. Redovisningen kan också innefatta förändringar som skett inom respektive område.

1. KOMMUNAL PLANERING OCH KOMMUNALA FUNKTIONSHINDERRÅDET, KFR

”I utformande och genomförande av lagstiftning och riktlinjer för att genomföra denna konvention och i andra beslutsfattande processer angående frågor som berör personer med funktionsnedsättning ska konventionsstaterna nära samråda med och aktivt involvera personer med funktionsnedsättning, däribland barn med funktionsnedsättning, genom de organisationer som företräder dem.”

Artikel 4, punkt 3, FN-konventionen

Utdrag ur arbetsordning för Kommunala funktionshinderrådet, KFR:

- 1§ Kommunala funktionshinderrådet, KFR: (nedan kallat rådet) är ett organ för samråd och ömsesidig information mellan organisationer för personer med funktionsnedsättningar (nedan kallade organisationer) å ena sidan och kommunens styrelser och nämnder å den andra sidan. Rådet ska ta initiativ till förbättringar för personer med funktionsnedsättningar i alla åldrar.
- 2§ När kommunen har förslag till förändringar av samhällsinsatsernas utformning och organisation som berör personer med funktionsnedsättning, ska rådet informeras i ett tidigt skede och fortlöpande så att rådets synpunkter och förslag kan påverka ärendet.
- 3§ Rådet ska ges tillfälle att framföra synpunkter på den kommunala verksamhetens utformning och föreslå förändringar i frågor som har aktualitet för personer med funktionsnedsättning.
- 5§ Samtliga nämnder utser kontaktpersoner för samverkan med rådet. Kontaktpersonen ska erhålla protokoll och erforderlig muntlig information från rådet. Sekreteraren ansvarar för uppföljning av dessa ärenden.

Mål 1: Kommunens styrelser och nämnder ska utveckla ett väl fungerande samarbete med KFR i enlighet med FN-konventionen och rådets arbetsordning.

1a. Kommunens styrelser och nämnder

Aktivitet 2017: Kommunens nämnder ska tillse:

- att rådet informeras i ett tidigt skede och fortlöpande när kommunen planerar förändringar av samhällsinsatsernas utformning som berör personer med funktionsnedsättning så att rådets synpunkter och förslag kan påverka ärendet.
- att rådet både ska ges tillfälle att framföra synpunkter på den kommunala verksamhetens utformning och föreslå förändringar som har aktualitet för personer med funktionsnedsättning.
- att samtliga styrelser och nämnder utser kontaktpersoner för samverkan med rådet.
- att socialnämndens ordförande deltar i ett rådsmöte en gång per termin för att informera rådet om aktuell verksamhetsplanering inom sitt område

Kostnad och Ansvar: Inom ordinarie budgetramar. Kommunens nämnder.

Enligt rådets arbetsordning ska KFR fullgöra flera olika roller genom att informeras och lämna synpunkter på verksamheternas utformning såväl som att föreslå förändringar av verksamheternas utformning som berör personer med funktionsnedsättning. År 2011 inrättades arbetsgrupper med kontaktpersoner från förvaltningarna. Arbetsgrupperna möjliggör ett bättre samarbete med kommunens förvaltningar.

1b. Utbildning och information om FNs konvention om mänskliga rättigheter.

Repetitionskurs föreslås genomföras 2019.

1c. Samordnande och stödjande funktion för KFR

Funktionshinderrådet anser att en samordnande och stödjande tjänsteman är behövs utöver den nuvarande sekreteraren för att rådet ska kunna fungera enligt arbetsordningen. Se bilaga 3. *Aktivitet 2017: Anställning av tjänsteman med uppgift att vara samordnande, stödjande och pådrivande i Kommunala funktionshinderrådet.*

Ansvar: Kommunstyrelsen.

2. BEMÖTANDE

”Konventionsstaterna åtar sig att vidta omedelbara, effektiva och ändamålsenliga åtgärder

- a. för att höja medvetandet i hela samhället, däribland på familjenivå, om personer med funktionsnedsättning och för att främja respekten för deras rättigheter och värdighet,
- b. för att bekämpa stereotypa uppfattningar, fördomar och skadliga sedvänjor med avseende på personer med funktionsnedsättning, däribland sådana som grundas på kön och ålder, inom alla livets områden, samt
- c. för att höja medvetandet om kapaciteten hos och bidrag från personer med funktionsnedsättning.”

Artikel 8 i FN-konventionen

Mål 2: Kommunens styrelser och nämnder ska aktivt arbeta för att medvetandegöra situationen för personer med funktionsnedsättning. Därigenom påskyndas en integration som medför att alla kan ta del av samhällets service och utbud på lika villkor. I gengäld kan erfarenheter och kunskaper återförmedlas från ett funktionshinderperspektiv. Därigenom blir samhället mer tillgängligt och danande för uppväxande generationer oavsett specifika funktionshinder.

I fråga om bemötande har tidigare åtaganden i tillgänglighetsplanen resulterat i framtagandet av en enkel skrift om bemötande av personer med funktionsnedsättning, ”Jämlika möten”, som finns under rubriken ”handböcker och styrdokument” på kommunens intranät.

2a. Bemötande

Förnyad utbildning planeras till 2018.

3. TILLGÄNGLIG INFORMATION OCH KOMMUNIKATION

”För att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att leva oberoende och fullt ut delta på livets alla områden, ska konventionsstaterna vidta ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får tillgång på lika villkor som andra till information och kommunikation, innefattande informations- och kommunikationsteknik (IT) ”

Artikel 9 i FN-konventionen

Mål 3: Kommunen ska:

- säkerställa att personer med funktionsnedsättning ges samma möjligheter som andra att tillgodogöra sig information från kommunen.
- erbjuda möjligheter till att enkelt kommunicera med tjänstemän och övriga företrädare för kommunen.
- stimulera och stödja verksamheter som syftar till att använda IT- baserade hjälpmedel.
- stödja och stimulera verksamheter som syftar till att höja kompetensen inom IT-området, speciellt hos personal vid särskilda boenden, daglig verksamhet och inom skolan för att de i sin tur ska kunna stödja boendes, brukares och elevers möjlighet att informera sig om samhället, skaffa och vidmakthålla ett kontaktnät och därmed förhöja värdet på den dagliga tillvaron.

Flera åtgärder har vidtagits de senaste åren för att förbättra tillgängligheten till kommunens webbplats. Sammanställningen "Tillgänglig information och kommunikation" finns under rubriken "handböcker och styrdokument" på intranätet. Informationen förutsätts finnas tillgänglig även för allmänheten.

3a. Anpassad datorträning

Anpassad datorträning för personer med kognitiva funktionsnedsättningar efter skallskada, stroke eller liknande orsak som fått försämrad läs- och skrivförmåga, nedsatt kommunikationsförmåga samt försämrat minne.

Målet är att datorträningen ska integreras i den ordinarie verksamheten inom t ex Lärvox.

Mer detaljerad information finns i en informationsbroschyr på vårdcentraler, på biblioteken och i kommuninformationen.

Den föreslagna ekonomiska ramen för 2017 är en viktig delfinansiering i verksamheten, som kan väntas växa när den blir känd för målgruppen. C3L antas då behöva bistå med mer lärarkapacitet med lämplig kompetens.

Aktivitet 2017: Schemalagd datorträning individuellt eller i grupp för personer med kognitiv funktionsnedsättning.

Kostnad och Ansvar: 75000 kr från tillgänglighetsplanen. Rektor C3L och KFR.

Det förutsätts att större delen av kostnaden ingår i C3Ls budget.

3b. Breddad målgrupp för kommunal information

Taltidningen, med aktuell information från kommunen, kommer en gång i månaden till personer med synnedsättning, men målgruppen kan breddas genom att denna information även finns som lätt-läst och på teckenspråk på kommunens webb-plats. Detta kan ske genom externa resurser som Centrum för Lättläst och SDR tecken.

Tjänsten "Teletal" erbjuder telefonstöd vid tal-, röst- och språksvårigheter då ena eller båda parter har behov av stöd för att genomföra samtalet. Teletal är en kostnadsfri tjänst som nås på tel: 020-22 11 44. Tjänsten har öppet mån-fre 8-20 och lör-sön 12-16. Information om Teletal bör föras in på kommunens hemsida.

Aktivitet 2017: Kostnaden och behovet av arbetsinsats för informationsenheten för att även förmedla kommuninformationen som lätt-läst och genom teckenspråk förutsätts ha blivit utredda. Lättläst och Read speaker har tillkommit och teckenspråk förutsätts vara under införande.

Kostnad och Ansvar: Inom ordinarie budgetramar. Arbetsgruppen Tillgänglig information och informationsenheten.

4. TILLGÄNGLIGHET I DEN FYSISKA MILJÖN

"För att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att leva oberoende och fullt ut delta på livets alla områden, ska konventionsstaterna vidta ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får tillgång på lika villkor till den fysiska miljön. Dessa åtgärder, som ska innefatta:

- identifiering och undanröjande av hinder och barriärer mot tillgänglighet, ska bland annat gälla: byggnader, vägar, transportmedel och andra inom- och utomhusanläggningar, däribland skolor, bostäder, vårdinrättningar och arbetsplatser.

Konventionsstaterna ska även vidta ändamålsenliga åtgärder för att:

- utveckla, utfärda och övervaka tillämpning av miniminormer och riktlinjer för tillgänglighet till anläggningar och service som är öppna för eller erbjuds allmänheten.
- säkerställa att enskilda enheter som erbjuder anläggningar och service dit allmänheten har tillträde beaktar alla aspekter av tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.
- utrusta byggnader och andra anläggningar dit allmänheten äger tillträde med anvisningar i punktskrift och i lättläst och lättbegriplig form.”

Artikel 9 i FN-konventionen

Mål 4: Den fysiska miljön ska vara tillgänglig. Det innebär att bostäder, lokaler och utemiljöer ska kunna användas av alla.

Framsteg har gjorts under 2000-talet för att kommunen ska bli mer tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Kommunens lokaler har förbättrats. Det största behovet finns inom barn och utbildningsförvaltningens lokalbestånd. Barn- och utbildningsförvaltningen avsatte 2007 - 2010 medel för att åtgärda enkelt avhjälpna hinder i kommunens skolor och förskolor.

En åtgärdsplan för kommunens utemiljö togs fram år 2008 som visade att kostnaden för att åtgärda enkelt avhjälpna hinder uppgick till drygt 30 miljoner, där förbättrad belysning stod för nästan hälften av åtgärdskostnaderna. Under åren 2011 – 2015 har ett antal busshållplatser och övergångsställen i centrala Bollmora fått en förbättrad tillgänglighet.

I lekparkerna i Tyresö centrum och i Fornuddsparken har tillgängligheten tillgodosetts på ett bra sätt.

I kommunens arbete med detaljplaner och i bygglovhanteringen finns kommunens tillgänglighetshandbok som vägledning.

Ny lag försvårar tillämpningen av handboken i de delar där högre krav ställs än de som statliga myndigheter kräver.

4a. Uppföljning av tillgänglighetsinventeringen av kommunens lokaler från 2002

Åtgärder har genomförts löpande för att förbättra tillgängligheten till kommunens lokaler och vid om- eller nybyggnad har anvisningarna i Tillgänglighetshandboken följts. Uppföljning av vilka åtgärder som kvarstår görs löpande.

Åtagande 2017: Uppföljning av tillgänglighetsinventeringen från 2002.

Kostnad och Ansvar: Fastighetsenheten.

4b. Tillgänglighetsförbättringar av busshållplatser

Tillgänglighetsförbättringar i kommunens gatumiljö.

Aktivitet 2017: Tillgänglighetsförbättringar av busshållplatser och övergångsställen.

Kostnad och Ansvar: Kostnad beror av statsbidrag, Miljö- och trafikenheten/Gatu- och parkenheten.

4c. Samverkan mellan KFR och Pensionärsrådet, KPR

Aktivitet: De båda råden kommer att samverka för att gemensamt ta fram en prioritering av platser i kommunen som behöver utrustas med parkbänkar. En ytterligare uppgift kommer att vara att gemensamt lägga fram ett förslag till kommunstyrelsen om förbättringar till kommunens rekreationsområden.

Kostnad och Ansvar: Arvodering till deltagare i arbetsgrupp från de båda råden, KFR och KPR.

4d. Halvdagsutbildning om störande ljud och samtalsvänliga miljöer

Hörselskadades riksförbund har tagit fram en informativ rapport "Kakofonien – en rapport om störande ljud och samtalsvänliga miljöer". I rapporten beskrivs störande ljud i arbetslokaler, skolor och i offentlig miljö och ger åtgärdsförslag på hur ljudmiljön kan förbättras. Utbildningen kan lämpligen riktas till politiker, tjänstemän samt till KFR och Pensionärsrådet.

Kostnad och Ansvar: KFR arbetsgrupp Fysisk tillgänglighet. Kursen genomförs 2016..

4e. Anpassning av den fysiska miljön för personer med elkänslighet

För en grupp människor som har en ökad känslighet för radiofrekvent och lågfrekvent strålning utgör många offentliga miljöer ett problem. Även flimrande belysning kan vara ett problem. Relativt enkla åtgärder, som avskärmning av strålningen eller neddragning av sändareffekter minskar de negativa effekterna för den som är elkänslig.

Åtagande 2017: Fortsatta mätningar i den offentliga inomhusmiljön och utredning av vilka anpassningsåtgärder som är mest kostnadseffektiva.

Kostnad och Ansvar: 15000 kr från tillgänglighetsplanen. KFRs arbetsgrupp i samverkan med fastighetsenheten.

4 f. Användning av mobiltelefoner och trådlösa nätverk i skolor

Oroande signaler från miljö- och hälsovårdsorganisationer om faran med användning av mobiltelefoner och trådlösa nätverk i skolor kommer allt tätare. Det påpekades redan 2011 av Europarådet i en resolution, se bilaga 2, som rekommenderade stor försiktighet med användning av sagda teknik. Man satte också gränser för strålningens intensitet som bör understigas för att inte orsaka hälsoproblem.

En nätuppkopplad läsplatta överstiger vida dessa värden i ansiktet på ett läsande barn. En fränkopplad läsplatta eller en i flygplansläge ger upphov till avsevärt mycket mindre strålning. Detta gäller också mobiltelefoner typ smartphone i flygplansläge.

Försiktighetsprincipen bör tillämpas.

Ansvar: Konsult- och servicekontoret.

5. OMSORG OCH SOCIAL SERVICE

"Alla personer med funktionsnedsättning har rätt till respekt för sin fysiska och psykiska integritet på lika villkor som andra."

Artikel 17 FN-konventionen

"Konventionsstaterna erkänner lika rätt för alla personer med funktionsnedsättning att leva i samhället med lika valmöjligheter som andra personer och ska vidta effektiva och ändamålsenliga åtgärder för att underlätta att personer med funktionsnedsättning fullt åtnjuter denna rätt och deras fulla inkludering och deltagande i samhället, bland annat genom att säkerställa att:

- personer med funktionsnedsättning har möjlighet att välja sin bosättningsort och var och med vem de vill leva på lika villkor som andra och inte är tvungna att bo i särskilda boendeformer.
- personer med funktionsnedsättning har tillgång till olika typer av samhällsservice både inom hemmet och i särskilt boende och till annan service, bl. a. sådant personligt stöd som är nödvändigt för att stödja boende och deltagande i samhället och för att förhindra isolering och avskildhet".

Artikel 19 FN-konventionen

”Konventionsstaterna ska vidta effektiva åtgärder för att säkerställa personlig rörlighet med största möjliga oberoende för personer med funktionsnedsättning bland annat genom att

- underlätta personlig rörlighet för personer med funktionsnedsättning på det sätt och på den tid de själva väljer och till överkomlig kostnad.
- underlätta tillgång för personer med funktionsnedsättning till hjälpmedel av kvalitet och andra former av assistans och annan personlig service, inklusive genom att göra dem åtkomliga till rimlig kostnad.”

Artikel 20 FN-konventionen

Mål 5: Kommunen ska säkerställa att personer med omfattande och varaktiga funktionshinder får möjlighet att leva som andra.

5a. Ökad samverkan KFR arbetsgrupp och Socialförvaltningen

Aktivitet 2017: KFRs arbetsgrupp för omsorg och social service ska ha kvartalsvisa möten med Socialförvaltningen.

Ansvar: Socialförvaltningen och KFR.

5b. Fritidsaktiviteter för boende i gruppboende enligt LSS

Personer med funktionsnedsättning har sämre ekonomi, motionerar mindre och tar mer sällan del av kulturutbudet. Bristande tillgänglighet gör att många exkluderas i samhället. Flera brukare rapporterar att de inte har möjlighet att komma ut på egna fritidsaktiviteter.

Aktivitet 2017: Alla boende i gruppboende enligt LSS ska kunna delta i minst en individuellt anpassad kultur- eller fritidsaktivitet varje vecka.

Kostnad och Ansvar: 75000 kr från tillgänglighetsplanen. Socialförvaltningen i samverkan med KFR.

5c. Stöd till hälsofrämjande insatser för personer med funktionsnedsättning

Dålig hälsa är mer än tio gånger vanligare bland personer med funktionsnedsättning.

När det gäller levnadsvanor uppger personer med funktionsnedsättning i större utsträckning att de är stillasittande, att en större andel har övervikt eller fetma och att det finns fler dagligörökare jämfört med de som inte har funktionsnedsättning.

Aktivitet 2017: Hälsofrämjande insatser erbjuds personer med funktionsnedsättning.

Kostnad och Ansvar: 50000 kr från tillgänglighetsplanen. Socialförvaltningen i samverkan med KFR.

5d. Stöd till anhöriga

Riksrevisionen presenterade 2014 en rapport där man granskat samhällets stöd till anhöriga omsorgsgivare. I rapporten lyfter man fram en lång rad brister och förbättringsområden. Slutsatsen är att många anhöriga tvingas ta ett större ansvar för en närståendes vård och omsorg än de vill och orkar på grund av brister i det offentliga utbudet. Samtidigt får anhöriga inte det stöd som de behöver för att kunna hantera sin situation.

Aktivitet 2017: Stöd till anhöriga.

Kostnad och Ansvar: 30000 kr från tillgänglighetsplanen. Socialförvaltningen i samverkan med KFR.

6. KULTUR OCH FRITID

”Konventionsstaterna erkänner rätten för personer med funktionsnedsättning att på lika villkor som andra delta i kulturlivet och ska vidta alla ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning

- bereds tillgång till kulturella produkter i tillgänglig form.
- bereds tillträde till platser för kulturella föreställningar eller tjänster; såsom teatrar, museer, biografier, bibliotek och turistservice och så långt som möjligt till minnesmärken och platser av nationell kulturell betydelse.”
- ” Konventionsstaterna ska vidta ändamålsenliga åtgärder för att personer med funktionsnedsättning ska få möjlighet att utveckla och använda sin kreativa, artistiska och intellektuella förmåga, inte endast i eget intresse utan även för samhällets berikande.”

” Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt, på lika villkor som andra, till erkännande av och stöd för sin särskilda kulturella och språkliga identitet, däribland teckenspråk och dövas kultur.”

” För att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att på lika villkor som andra delta i rekreations- och fritidsverksamhet och idrott, ska konventionsstaterna vidta ändamålsenliga åtgärder för att

- uppmuntra och främja deltagande i största möjliga utsträckning av personer med funktionsnedsättning i allmänt tillgänglig idrottslig verksamhet på alla nivåer.
- säkerställa att personer med funktionsnedsättning har möjlighet att organisera , utveckla och delta i idrott och rekreation som är särskilt anpassade för personer med funktionsnedsättning och i detta syfte uppmuntra erbjudande av ändamålsenlig instruktion, utbildning och resurser på lika villkor som andra.
- säkerställa att personer med funktionsnedsättning har tillgång till service av personer och organ som ägnar sig åt att organisera rekreativ verksamhet, turism, fritidsverksamhet och idrott.

Artikel 30 FN-konventionen

Mål 6: Kommunen ska göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att delta i kultur- och fritidsverksamhet för att utveckla inneboende intressen och förmågor.

6a. Fortsatt utveckling av fritidsaktiviteter för barn- och ungdomar med funktionsnedsättning

Vid Utvecklingsförvaltningen finns sedan några år en halvtidstjänst med inriktning att tillskapa fritidsaktiviteter för barn- och ungdomar med funktionsnedsättning. I tjänsten ingår att samverka med det lokala föreningslivet, framställa informationsmaterial, samverka med andra kommunala verksamheter som Kulturskolan, delta i kommunövergripande aktiviteter som en årlig fritidsmässa som vänder sig till målgruppen, genomföra behovsinventeringar m.m.

Aktivitet 2017: Fortsatt utveckling av fritidsaktiviteter

Kostnad och Ansvar: 185000 kr från tillgänglighetsplanen. Utvecklingsförvaltningen i samverkan med KFR. Se bilaga 1.

6b. Teckentolkning av ett antal kulturaktiviteter

Aktivitet 2017: Ett antal utvalda kulturaktiviteter teckentolkas för att döva personer ska kunna delta.
Kostnad och Ansvar: 50000 kr från tillgänglighetsplanen. Utvecklingsförvaltningen i samverkan med KFR.

6c. Naturguidningar som även passar personer med funktionsnedsättning

För att stärka intresset och möjligheten till naturupplevelser för personer med funktionsnedsättning

har en verksamhet med naturguidningar kommit igång. Naturguidningarna vänder sig till bl. a. sårskolan, KomAn-projektets mobiliseringsgrupper och de lokala funktionshinderföreningarna. Även den fysiska tillgängligheten till naturområden har förbättrats genom åtgärder vid Dyviks lövängar och Kolardammarna.

Aktivitet 2017: Naturguidningar för personer med funktionsnedsättning genom kontakter med skolan och de lokala funktionshinderföreningarna.

Kostnad och Ansvar: 50000 kr från tillgänglighetsplanen. Miljö- och trafikenheten.

6d. Framtagande av naturguide för Tyresö kommun

Kommunen avser att ansöka om medel från Länsstyrelsen för att ta fram en guide till kommunens naturområden. Guiden ska även innehålla information om tillgängligheten till områdena.

Aktivitet 2017: Delfinansiering av naturguide som utförligt beskriver tillgängligheten till naturområden i kommunen.

Kostnad och Ansvar: 50000 kr från tillgänglighetsplanen. Kommunekologen.

6e. Förbättring av tillgängligheten till simhallen för funktionshindrade

Ett problem är att omklädningsrummet är för litet och är avsett för både herrar och damer, och samtidigt är ett genomgångsrum. Stora bassängen är svårtillgänglig. Badtider och badavgifter för personer med funktionsnedsättning behöver anpassas.

Aktivitet 2017: Erforderliga förbättringar börjar genomföras.

Ansvar: Utvecklingsförvaltningen/Fritidsavdelningen.

7. UTBILDNING

” Konventionsstaterna erkänner rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning. För att förverkliga denna rätt utan diskriminering och på lika villkor ska konventionsstaterna säkerställa ett sammanhållet utbildningssystem på alla nivåer och livslångt lärande inriktat på:

- full utveckling av den mänskliga potentialen och känslan för värdighet och egenvärde samt förstärkning av rättigheterna, de grundläggande friheterna och den mänskliga mångfalden.
- utveckling av personlighet, begåvning och kreativitet hos personer med funktionsnedsättning samt av deras mentala och fysiska färdigheter till deras fulla möjligheter, samt
- att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att effektivt delta i ett fritt samhälle.

” För att förverkliga denna rätt ska konventionsstaterna säkerställa att:

- personer med funktionsnedsättning inte utestängs från det allmänna utbildningssystemet på grund av funktionsnedsättning och att barn med funktionsnedsättning inte utestängs från kostnadsfri obligatorisk grundutbildning eller från undervisning som följer efter grundutbildning, på grund av funktionsnedsättning.
- personer med funktionsnedsättning, på lika villkor som andra, får tillgång till inkluderande och kostnadsfri grundutbildning av kvalitet och till undervisning som följer på grundutbildning på sina hemorter.
- skälig anpassning erbjuds utifrån personliga behov.”

Artikel 24 FN konventionen

Mål 7: Kommunen ska säkerställa att alla elever ges bästa möjliga förutsättning för lärande och utveckling. Andelen elever med funktionsnedsättning, oavsett om de läser enligt grundsårskolan eller är integrerade i grundskolan, ska ges möjlighet att uppnå godkända betyg i svenska, engelska och matematik.

Alla elever i skolan ska få den stimulans som krävs för att utvecklas. Elever som behöver extra stöd ska få detta på ett tidigt stadium. I skollagen finns nu krav på dokumenterat systematiskt

kvalitetsarbete på enhets- och huvudmannanivå. Rektors roll och mandat har stärkts, liksom möjligheten för vårdnadshavare att överklaga vissa beslut som rör elever.

I skollagen stärks även elevhälsans roll. Bland annat skall alla elever ha tillgång till skolläkare, skolsköterska, kurator och psykolog.

Kommunen arbetar efter mottot "En skola för var och en". Ett av målen är att verka för ett inkluderande synsätt genom att se över vilka elever i kommunens särskilda undervisningsgrupper som kan inkluderas i vanlig klass.

Elever med autism ska inte längre tillhöra grundsärskolan om de inte också har en utvecklingsstörning. Detta innebär ett ökat krav på grundskolan, som måste erbjuda dessa elever adekvat stöd inom sin verksamhet.

7a. Arbetsgruppen Utbildning

Aktivitet 2017: Inom arbetsgruppen Utbildning ska nya vägar prövas för att få kontakt med befattningshavare inom skolan. Likaså behöver information ske till förvaltningen att arbetsgruppen och rådet är remissinstans i viktiga förändringsfrågor inom skolan i linje med den av kommunstyrelsen fastställda arbetsordningen.

Arbetsgruppen önskar träffa utbildningsförvaltningen en gång per halvår för information om vilka insatser som görs i kommunens skolor, för barn och ungdomar i behov av särskilt stöd.

Kostnad och Ansvar: Ingen särskild kostnad. Arbetsgruppen Utbildning och KFR.

8. ARBETE

"Konventionsstaterna erkänner rätten till arbete för personer med funktionsnedsättning på lika villkor som för andra. Det innefattar rätten att kunna förtjäna sitt uppehälle genom fritt valt eller antaget arbete på arbetsmarknaden och i en arbetsmiljö som är öppen, som främjar integration och är tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Konventionsstaterna ska skydda och främja förverkligandet av rätten till arbete, däribland för personer med förvärvad funktionsnedsättning under anställning, genom att vidta ändamålsenliga åtgärder, däribland lagstiftning."

Artikel 27 FN-konventionen

Mål 8: Kommunen ska:

- **tillsammans med myndigheter och institutioner skapa förutsättningar till arbete och inkomst eller daglig verksamhet för personer med funktionsnedsättning. Arbete eller meningsfull sysselsättning är en av de viktigaste faktorerna för att kunna vara delaktig i samhället. Ungdomar med funktionsnedsättning har särskilt svårt att komma in på arbetsmarknaden och Tyresö kommun har en särskilt viktig funktion som arbetsgivare att inom ramen för vuxenutbildningen tillhandahålla yrkesutbildningar som är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.**

8a. Feriejobb

Aktivitet 2017: Minst 5 ungdomar med funktionsnedsättning ska få ta del av kommunens sommarjobb för ungdomar.

Kostnad och Ansvar: 50000 kr från tillgänglighetsplanen. Utvecklingsförvaltningen.

9. KOSTNADSSAMMANSTÄLLNING

Sammanlagda kostnader för KFR, Mål 1 – 8, aktiviteter år 2017.
Budgetram 600 000 kr.

	Verksamhet	Belopp (kr)	Sida
1b	Utbildning och information om FNs konvention om mänskliga rättigheter planeras till 2019. Ingen kostnad för 2017	0	10
3a	Anpassad datorträning	75000	12
4e	Anpassning av den fysiska miljön för personer med elkänslighet	15000	14
5b	Fritidsaktiviteter för boende i gruppboende enligt LSS	75000	15
5c.	Stöd till Hälsöfrämjande insatser för personer med funktionsnedsättning	50000	15
5d.	Stöd till anhöriga	30000	15
6a	Fortsatt utveckling av fritidsaktiviteter för barn och ungdomar	185000	16
6b	Teckentolkning av kulturaktiviteter	50000	16
6c	Naturguidningar som även passar personer med funktionsnedsättning	50000	16
6d	Framtagande av naturguide för Tyresö kommun	50000	17
8a	Feriejobb	50 000	18
	Reserv	0	
	Summa	630 000	

Bilaga 1. Kultur och fritid för alla 2017

Mål: Aktiviteter som utvecklar möjligheten till fritidsaktiviteter för barn och ungdomar med funktionsnedsättningar. Skapa goda förutsättningar för barn och ungdomar med en funktionsnedsättning att delta i föreningslivet.

Nuläge: Tyresö kommun har gjort flera insatser för att förbättra fritid och kulturutbud för personer med funktionsnedsättning.

22-23 maj 2015 genomfördes Fritidsmässan Minfritid.nu. Mässan riktar sig till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning samt deras familjer, personal, vänner och andra intresserade. Mässan Minfritid.nu är ett regionalt samarbete vars syfte är att förmedla fritidsaktiviteter till personer med funktionsnedsättning. Mässan är ett samarbete mellan Botkyrka, Haninge, Huddinge, Nacka, Nynäshamn, Salem och Tyresö kommuner samt Habilitering och Hälsa. Mässan ägde rum i Nynäshamns kommun.

Tyresö kommun är med och samarbetar kring Fritidsnätet som är en webbtjänst. Fritidsnätet samlar ett stort fritidsutbud för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning i Stockholms län.

Med hjälp av tydliga filter kan du enkelt sortera fram de fritidsaktiviteter som just du är intresserad av, oavsett var du bor, vilka behov du har eller hur gammal du är.

I Fritidsnätet samverkar cirka 20 kommuner i Stockholmsregionen samt Habilitering & Hälsa, som hör till Stockholms läns landsting, för att skapa en internetbaserad databas med mängder av fritidsmöjligheter för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättningar.

Tyresö kommun har, tillsammans med Haninge, Nacka och Nynäshamn och Värmdö, tagit fram en katalog med kultur- och fritidsaktiviteter speciellt för dig som behöver extra stöd. Den kommer att uppdateras till 2016.

Den 12 juni var Tyresö, för femte året i rad, med och ordnade ett Beachparty på Dalarö för ungdomar 12-21 år som behöver extra stöd. Där fick de träffa kompisar, prova på en massa aktiviteter och avsluta med disco och grillning på fritidsgården.

Tyresö kommun erbjuder även gratis naturguidningar för allmänheten. Några av dessa guidningar är anpassade för personer med nedsatt rörelseförmåga.

Tyresös kulturskola erbjuder tillsammans med kulturenheten idag en verksamhet som ska vara öppen för alla. Fritidskontoret och kulturenheten har dessutom inlett ett samarbete där teaterföreställningar har erbjudits för barn med särskilda behov. Under 2015 ordnade vi tillsammans tre stycken teaterföreställningar.

Prioriterade områden inför 2016-2017

- x Vi vill fortsätta satsningen att erbjuda särskilda teaterföreställningar/speciella projekt för utvalda grupper.
- X Kompetensutbildning för ledare och tränare i Tyresös föreningsliv.
- X Fortsätta samarbetet med övriga kommuner i Stockholms län och vara delaktiga i gemensamma projekt.
- X Utbildning för våra kommuninvånare i form av öppna föreläsningar samt riktade föreläsningar/utbildningar för våra föreningsledare.
- X Samarbeta med övriga kommuner kring en eventuell gemensam prova på dag/Beachparty/läger samt minfritid.nu.
- X Arbeta med tillgängligheten på Tyresöfestivalen.
- X Naturen för alla.
- X Eventuellt deltagande i Funkismello.
- X Kompiskortet.
- X Fritidsnätet.
- X Katalogen Kultur och Fritid för alla.

Kostnad

Funkismello	70 000 kr
Kultur, teaterföreställningar/workshops	50.000 kr
Utbildning	30.000 kr
Arbeta med tillgängligheten på Tyresöfestivalen	20.000 kr
Nätverksarbete med övriga kommuner i Stockholms län	15.000 kr
	185.000 kr

Ansvar

Susanne Svidén, fritidssamordnare

Bilaga 2. Användning av mobiltelefoner och trådlösa nätverk i skolor

Resolution 1815 (2011)

Parlamentariska församlingen

Europarådet

Resolution 1815 (2011)¹

De potentiella riskerna med elektromagnetiska fält och deras inverkan på miljön

1. Den parlamentariska församlingen har flera gånger betonat vikten av staternas åtagande att skydda miljön och miljörelaterad hälsa, såsom fastslagits i många stadgar, konventioner, deklARATIONER och protokoll sedan FN-konferensen om den mänskliga miljön och Stockholmsdeklarationen (Stockholm 1972). Församlingen refererar till sitt tidigare arbete på detta område som **Rekommendation 1863** (2009) om miljö och hälsa: om att på ett bättre sätt förebygga miljörelaterade hälsorisker, **Rekommendation 1947** (2010) avseende buller och ljusföroreningar², **Rekommendation 1885** (2009) om att utarbeta ett tilläggsprotokoll till den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter angående rätten till en hälsosam miljö, **Rekommendation 1430** (1999) rörande tillgång till information, medborgardeltagande i miljörelaterat beslutsfattande samt i förekommande fall möjlighet till rättslig prövning – genomförandet av Århuskonventionen.

2. Möjlig hälsopåverkan av mycket lågfrekventa elektromagnetiska fält från kraftledningar och elektrisk utrustning är föremål för pågående forskning och förekommer ofta i den offentliga debatten. Enligt Världshälsoorganisationen (WHO) svarar i dag elektromagnetiska fält av alla frekvenser för en av de vanligaste och snabbast växande miljöeffekter som orsakar ökande oro och spekulationer hos allmänheten. Alla människor utsätts idag i varierande grad för elektromagnetiska fält, vars nivåer hela tiden ökar i takt med att tekniken utvecklas.

3. Mobiltelefoni har blivit en vardaglig företeelse runt om i världen. Den trådlösa tekniken bygger på ett omfattande nätverk av fasta antenner eller basstationer som kommunicerar med radiofrekventa signaler. I dag finns drygt 1,4 miljoner basstationer, vars antal nu ökar markant i och med införandet av 3G, tredje generationens teknik. Andra trådlösa nätverk med snabb uppkoppling till Internet och andra tjänster blir också allt vanligare i hemmen, på kontor och i det offentliga rummet (flygplatser, skolor, bostads- och stadsområden). Med denna utbyggnad av basstationer och lokala nätverk utsätts naturligtvis människor för ökad radiofrekvent strålning.

4. Medan å ena sidan elektriska och elektromagnetiska fält av vissa frekvensband bara har positiva effekter som används inom medicinen, förefaller icke-joniserande strålning på andra frekvenser ha mer eller mindre potentiellt skadliga effekter. Här rör det sig både om extremt låga frekvenser från elledningar, och höga som inom radar, telekommunikation och mobiltelefoni. Det är fråga om en mer eller mindre potentiellt skadlig icke-termisk biologisk påverkan såväl på växter, insekter och djur som på den mänskliga kroppen, även när de utsätts för nivåer som är lägre än de officiella gränsvärdena.

5. När det gäller de officiella gränsvärdena för emission av elektromagnetiska fält av alla typer och frekvenser, rekommenderar Parlamentariska församlingen starkt att ALARA-principen tillämpas (= as low as reasonably achievable³), och detta gäller då både de s.k. termiska och de icke-termiska eller biologiska effekterna av elektromagnetisk strålning. Dessutom skall försiktighetsprincipen tillämpas när vetenskaplig forskning inte med tillräcklig säkerhet kan fastslå skadeeffekter. Med tanke på människors ökande exponering för elektromagnetisk strålning, speciellt ungdomar och barn, skulle det kunna resultera i extremt höga mänskliga och ekonomiska kostnader om man inte beaktar tidiga varningar.

¹ Text antagen av den *Permanenta Kommittén* på uppdrag av Parlamentariska församlingen, den 27 maj 2011 (se dok. 12608, betänkandet från Kommittén för miljö, jordbruk och lokala och regionala frågor, föredragande: Huss).

² Störande artificiellt ljus. Övers. Anm.

³ Ung: "så lågt som rimligen är möjligt", övers. anm.

6. Parlamentariska församlingen beklagar att trots uppmaningar om att beakta försiktighetsprincipen, och trots alla rekommendationer, deklARATIONER och vissa framsteg inom lagstiftningsarbetet, råder det fortfarande en ganska ljum reaktion visavi kända och nya miljö- och hälsorisker. Förseningar är mer regel än undantag när det gäller att anta och genomföra effektiva förebyggande åtgärder. Att invänta hög bevisnivå från vetenskaplig och klinisk forskning innan man går till handling för att förhindra välkända risker, kan leda till utomordentligt höga framtida kostnader av både ekonomisk och mänsklig art, såsom det en gång skedde i frågan om asbest, blyad bensin och tobak.

7. Parlamentariska församlingen konstaterar också att problemet med elektromagnetiska fält eller vågor och deras eventuella följder för miljö och hälsa har tydliga paralleller med andra aktuella frågor, såsom licensiering av läkemedel, kemikalier, bekämpningsmedel, tungmetaller eller genmodifierade organismer. Därför menar man att den vetenskapliga expertisens trovärdighet och oberoende är avgörande för att uppnå en öppen och balanserad bedömning av möjliga negativa effekter på miljö och människors hälsa.

8. Med hänsyn till det ovan anförda rekommenderar Parlamentariska församlingen medlemsstaterna i Europarådet följande:

8.1. att allmänt:

8.1.1. vidtaga alla rimliga åtgärder för att minska exponering för elektromagnetiska fält, särskilt för radiofrekvenser från mobiltelefoner, och i synnerhet exponering när det gäller barn och ungdomar som förefaller att ha störst risk att utveckla hjärntumörer;

8.1.2. ompröva de nuvarande vetenskapliga normerna för exponering för elektromagnetiska fält som är satta av Internationella kommissionen för skyddet mot ickejoniserande strålning⁴, vilka i dag har allvarliga brister; vidare att tillämpa ALARA-principen, som omfattar såväl termiska effekter som icke-termiska eller biologiska effekter av elektromagnetiska emissioner eller strålning;

8.1.3. införa informations- och upplysningskampanjer om riskerna med potentiellt skadliga långsiktiga biologiska effekter på miljö och människors hälsa, särskilt med inriktning på barn, tonåringar och unga människor i fertil ålder;

8.1.4. ägna särskild uppmärksamhet åt elöverkänsliga människor som lider av ett syndrom som medför överkänslighet mot elektromagnetiska fält och införa särskilda åtgärder för att skydda dem, inklusive att inrätta strålningsfria zoner som inte täcks av trådlösa nätverk;

8.1.5. i syfte att minska kostnader samt att spara energi och skydda miljö och människors hälsa, intensifiera forskning om nya typer av antenner, mobil- och DECT-telefonutrustning, samt att uppmuntra forskning inriktad på att utveckla telekommunikation som bygger på andra tekniker som är lika effektiva, men vars effekter är mindre negativa för miljö och hälsa;

8.2. i fråga om privat användning av mobiltelefoner, trådlösa DECT-telefoner, WiFi, WLAN och WIMAX för datorer och annan trådlös utrustning, som elektroniska barnvakter:

8.2.1. i överensstämmelse med försiktighetsprincipen, sätta förebyggande gränsvärden avseende långtidsexponering för mikrovågor i all inomhusmiljö, vilka inte får överstiga 0,6 volt per meter (1000 $\mu\text{W}/\text{m}^2$), och på medellång sikt minska det till 0,2 volt per meter (100 $\mu\text{W}/\text{m}^2$)

8.2.2. genomföra lämplig riskbedömning för all ny typ av elektrisk utrustning innan licensiering;

8.2.3. införa tydlig märkning, som anger förekomst av mikrovågor eller elektromagnetiska fält, utsänd effekt eller SAR-värdet⁵ för utrustningen samt eventuella hälsorisker i samband med dess användning;

8.2.4. öka medvetenheten om potentiella hälsorisker med trådlösa DECT-telefoner, babyvakter och andra hushållsapparater som avger kontinuerligt pulsade vågor, om dessa ständigt står i standby, och rekommendera användning av trådbundna, fasta telefoner i hemmet, eller, om det ej är möjligt, åtminstone rekommendera modeller som inte ständigt avger pulsade vågor;

4 International Commission on Non-Ionizing Radiation Protection = ICNIRP

5 Specific Absorption Rate = mått på den energi kroppen absorberar i t.ex. hjärnan, blod, hud och muskler vid bestrålning. Anges i Watt per kg (W/kg). Övers. anm.

8.3. angående skydd av barn:

8.3.1. att inom departement och ministerier (som utbildning, miljö och hälsa) utarbeta riktade informationskampanjer till lärare, föräldrar och barn för att göra dem uppmärksamma på de särskilda riskerna med tidig, ogenomtänkt och långvarig användning av mobiltelefoner och andra produkter som avger mikrovågor;

8.3.2. för barn i allmänhet och speciellt i skolor och klassrum, prioritera trådbundna Internetanslutningar, samt att strikt reglera skolbarns användning av mobiltelefoner på skolområdet;

8.4. avseende planering av elledningar och länkantenner⁶/basstationer:

8.4.1. att vid stadsplanering se till att högspänningsledningar och andra elektriska installationer placeras på ett säkert avstånd från bostäder;

8.4.2. tillämpa strikta säkerhetsnormer för hälsoeffekter av elektriska system i nya bostäder;

8.4.3. sänka gränsvärdena för basstationsantennerna i enlighet med ALARA-principen och installera system för heltäckande och kontinuerlig övervakning av alla typer av antenner;

8.4.4. bestämma placering av nya GSM, UMTS, WiFi eller WIMAX-antennerna i samråd med lokala och regionala myndigheter, lokala invånare och sammanslutningar av engagerade medborgare, och inte endast med hänsyn till operatörernas önskemål;

8.5. om riskbedömning och försiktighetsåtgärder:

8.5.1. se till att riskbedömningen får en mer förebyggande inriktning;

8.5.2. förbättra riskbedömningars kvalitet genom att skapa en normativ riskskala i syfte att göra den framtagna risknivån obligatorisk, samt att ge i uppdrag att studera flera olika riskhypoteser och ställningstaganden, och därvid beakta överensstämmelse med verkliga förhållanden;

8.5.3. fästa avseende vid och skydda forskare som "höjer ett varnande finger" på ett tidigt stadium;

8.5.4. formulera en på mänskliga rättigheter inriktad definition av försiktighets- och ALARA-principerna;

8.5.5. öka offentlig finansiering av oberoende forskning, i synnerhet genom bidrag från industrin och beskattning av de produkter som är föremål för offentlig forskning i syfte att utvärdera hälsorisker;

8.5.6. skapa oberoende nämnder för tilldelning av offentliga medel;

8.5.7. se till att insyn i lobbygrupperna blir obligatorisk;

8.5.8. främja mångsidiga och fria, öppna debatter mellan alla typer av aktörer, inklusive från det civila samhället (Århus-konventionen).

⁶ I originaltexten står det "Relay Antenna", det används vanligen om radiolänkantennerna, men ibland även för vanlig basstationsantenn. I praktiken är de ofta placerade i samma mast. Övers. anm.

Bilaga 3. Behov av en samordnande och stödjande funktion för KFR

För att kommunens funktionshinderpolitiska målsättning ska kunna förverkligas enligt lagstiftningens riktlinjer krävs att Kommunala funktionshinderrådet, KFR, har en kvalificerad tjänsteman knuten till sig som kan verka som konsulent eller samordnare (f d handikappkonsulent) för funktionshinderfrågorna. Det är inte möjligt för rådets ledamöter att överta dessa uppgifter. Utan en sådan tjänsteman kommer rådet obönhörligen tappa sin funktion, dvs att till slut upphöra att fungera som funktionshinderråd enligt arbetsordningen..

Arbetsuppgifterna för rådets funktionshindersamordnare kan beskrivas enligt följande.

Samordnaren har en samordnande och stödjande funktion i rådet samt ger råd och information i frågor som rör personer med funktionsnedsättning. En viktig uppgift är att utifrån gällande funktionshinderlagstiftning uppmärksamma rättigheter och intressen för personer med funktionsnedsättning. Målet är full delaktighet i samhällslivet och jämlikhet i levnadsvillkoren. Ref: FNs konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Samordnaren medverkar i planering av kommunens insatser inom funktionshinderområdet och medverkar i genomförandet av kommunens funktionshinderpolitiska program i kommunplan och tillgänglighetsplan

I samordnarens uppdrag ingår också att arbeta med övergripande funktionshinderfrågor och vara ett stöd till rådets arbetsgrupper

I samordnarens uppdrag ingår även

att följa utvecklingen inom funktionshinderområdet såväl lokalt som nationellt,

att vara ett stöd för förtroendevalda och anställda inom kommunen i frågor kring funktionshinder,

att vara sammanhållande för förvaltningarnas kontaktpersoner enligt § 5 i rådets arbetsordning,

att vara kontaktperson med allmänheten i funktionshinderfrågor.

Bilaga 4. Tillgänglighetsrådgivning och byggnadskontroll i Tyresö kommun

Byggnadslagstiftningen

I bygglagstiftningen finns krav på tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Kraven är relativt långtgående, enligt Boverket, framför allt när det gäller uppförande (nybyggnad) av byggnader. Dessa krav stöds av den nationella handlingsplanen för handikappolitiken, "Från patient till medborgare" och även av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Boverkets syn på efterlevnaden av byggreglerna

Den byggda miljöns tillgänglighet och användbarhet skulle vara god om reglerna följdes och tillämpades på avsett sätt. Men just efterlevnaden av byggreglerna är ett problem. Det viktigaste skälet till att kraven inte uppfylls är enligt Boverket att byggherrarna inte alltid har ett egenintresse av att uppfylla tillgänglighetskraven. Ofta ser man dem som en belastning, en fördyring, som man inte kan "räkna hem". Det förekommer också en uppfattning att tillgänglighetskraven inte är lika bindande som övriga krav. Därför är byggnadsnämndens bevakning av byggherrens förutsättningar att uppfylla kraven särskilt viktig enligt Boverket och behovet av att utnyttja fristående sakkunnigkontroll är förhållandevis stort.

Byggnadsnämndens roll

För att byggnadsnämnden ska kunna bevaka tillgänglighetskraven krävs att erforderlig kunskap finns tillgänglig inom kommunen. Förutom i byggnadsteknik krävs kunskap om lagar och regler och dessutom funktionshinderkunskap för att förstå varför tillgänglighetsreglerna finns. Samverkan med handikapprådet är då av stor vikt och oftast en förutsättning för att resultatet ska bli tillgängligt och användbart. Nya plan- och bygglagen, PBL, är tydlig i sina krav på tillgänglighet och användbarhet, men tillämpningen av den kräver övervakning i hela kedjan av åtgärder som ska genomföras enligt kapitel 10 i lagen. Därför behöver kommunen en tillgänglighetsrådgivare, eller en tjänsteman med jämförbara kunskaper., en tillgänglighetssamordnare av den fysiska miljön.

Tillgänglighetsrådgivaren i Tyresö fram t o m 2015

I planen "Ökad delaktighet för personer med funktionshinder"

"Plan för Tyresö kommun 2005 – 2007", antagen av kommunfullmäktige 2005-06-16 ingick inrättande av en tjänst för en tillgänglighetsrådgivare på halvtid.

Till den tjänsten utsågs Anders Rydström. Han har i sin egenskap av tillgänglighetsrådgivare varit en mycket viktig resurs för kommunens handikappolitiska verksamhet och en oundgänglig länk mellan Kommunala funktionshinderrådet, KFR och Samhällsbyggnadsförvaltningen.

Han har varit sammanhållande för framtagning av tillgänglighetshandboken som är ett viktigt hjälpmedel för alla kommunförvaltningar att skapa ett Tyresö tillgängligt för alla.. Han har bevakat att handboken följs i olika instanser inom förvaltningarna och att detaljplanebestämmelser, exploateringsavtal och markanvisningsavtal följer handbokens bestämmelser och rekommendationer.

Tillgänglighetsrådgivarens betydelse och uppgifter

Tillgänglighetsrådgivaren kan inte utan vidare ersättas med någon annan tjänsteman i kommunen utan motsvarande kompetens. Det måste vara en person som tillägnat sig kunskaper motsvarande dem som erfordras för certifiering av fristående sakkunniga kontrollanter av tillgänglighet enligt Boverkets krav (BFS 2009:11). Som sakkunnig kontrollant kan denna tjänsteman ingå som en kompetent motpart till byggherren i byggprocessen för att tillgodose tillgänglighetskraven enligt PBL.

Tillgänglighetsrådgivarens/tillgänglighetssamordnarens uppgifter är sammanfattningsvis att

- Ha en granskande roll för att tillgänglighetskraven fungerar i byggprocessen
- Ha fortlöpande kontakter med kommunens förvaltningar i tillgänglighetsfrågor
- Tillse att avsnitt om tillgänglighet införs i kommunens planbeskrivningar
- Bevaka fysiska tillgänglighetsfrågor
- Ta emot synpunkter från kommuninnevånare på brister i den fysiska tillgängligheten
- Driva frågor om enkelt avhjälpna hinder
- Bevaka förändringar i regelverk som berör fysisk tillgänglighet
- Medverka till att frågan om fysisk tillgänglighet finns med i hela bygglovsprocessen
- Tillse att fysisk tillgänglighet till kommunens lokaler, offentliga lokaler och platser samt Tyresö Bostäders fastigheter inventeras
- Delta i KFR sammanträden och redovisa aktuella samhällsbyggnadsärenden av intresse för rådet
- Delta i möten med Centrumledningen i tillgänglighetsfrågor

Slutomdöme

Tyresö är en modern kommun, som har uppnått ett gott anseende inom handikapprörelsen och har namn om sig att vara en tillgänglig kommun. Betydelsen av tillgänglighetsrådgivarens roll i detta sammanhang kan knappast överskattas. Ca 75 % av landets kommuner har en person anställd med ett formellt, övergripande och samordnat ansvar för tillgänglighetsfrågorna i kommunen.

Om tjänsten inte återbesätts innebär det ett enormt avbräck i tillgänglighetsarbetet i kommunen och kommer att negativt påverka kommunens anseende.

Bilaga 5. KFRs arbetsgrupper och kontaktpersoner 2017

1. Tillgänglig Information

Kontaktpersoner: Karin Hassler, Informationschef; Eva Tinnerholm, Informatör

Bengt Stenström, Hjärnkraft, *Sammankallande*
Ulf Looström, DHR,
Alireza Azarbad, RTP (adjungerad till arbetsgruppen)

2. Tillgänglighet i den fysiska miljön

Kontaktpersoner, Janne Nilsson, Fastighetschef;
Tony Ytterstedt, Enhetschef, Gatu- och parkenheten (?)
Ulf Looström, DHR, *Sammankallande*
Lennart Hellman, Haninge-Tyresö reumatikerförening
Bengt Stenström, Hjärnkraft
Maud Tillgren, Strokeföreningen och Astma- och Allergiförbundet
Angelica Wilén, Elöverkänsligas Riksförbund och Tandvårdsskadeförbundet distrikt Stockholm
Åke Wisén, Hörselskadades distrikt i Stockholm, Stockholms dövas förening
Robin Åbrandt, Förbundet Unga Rörelsehindrade

3. Omsorg och social service

Kontaktpersoner: Stig Jönsson, Avdelningschef; Gunny Bäckström, Enhetschef

Anne Kierkegaard, Autism- och Aspergerföreningen i Stockholms län, *Sammankallande*
Sophie Tzelidis, FUB
Lena Rosberg, Astma och allergi
Bengt Stenström, Hjärnkraft

4. Kultur och fritid

Kontaktpersoner: Iréne Hededal, Kulturchef; Susanne Svidén, Fritdssamordnare

Åke Wisén Hörselskadades distrikt i Stockholm, *Sammankallande*
Kerstin Liedström, Afasiföreningen
Maud Tillgren, Strokeföreningen och Astma- och Allergiförbundet
Angelica Wilén, Elöverkänsligas Riksförbund och Tandvårdsskadeförbundet distrikt Stockholm

5. Utbildning

Kontaktpersoner: Michael Martinsson, Verksamhetschef elevhälsan, Elisabeth Schultz,
Verksamhetschef förskola, Johan Ahlkvist Verksamhetschef grundskola

Vakant, *Sammankallande*
Sophie Tzelidis, FUB
Jenny Hultgren, Autism- och Aspergerföreningen i Stockholms län
Maud Tillgren, Strokeföreningen och Astma- och Allergiförbundet

6. Arbete

Kontaktperson: Ewa Eriksson, chef Arbetscentrum.

Maud Tillgren, Strokeföreningen och Astma- och Allergiförbundet, *Sammankallande*
Inger Gemicioglu, DHR
Bengt Stenström, Hjärnkraft

Förkortningar

DHR Förbundet för ett samhälle utan rörelsehinder
FUB Förbundet för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning
RTP Personskadeförbundet RTP

Datum 2016-10-20
 Tid 09:00–10:50
 Plats Sammanträdesrum Bollmora, kommunhuset

Beslutande Se närvarolista

Övriga deltagare Se närvarolista

Justeringens plats och tid Kommunkansliet 2016-10-24

Paragrafer 125 - 135

Sekreterare
 Hillevi Elvhage

Ordförande
 Fredrik Saweståhl

Justerande
 Anita Mattsson

ANSLAG / BEVIS

Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.
 Observera att anslagstiden inte är samma sak som överklagandetiden.

Organ Kommunledningsutskottet
 Sammanträdesdatum 2016-10-20
 Datum då anslaget sätts upp 2016-10-25
 Datum då anslaget tas ned 2016-11-16
 Förvaringsplats för protokollet Kommunkansliets arkiv plan 6

Underskrift
 Hillevi Elvhage

	Utdragsbestyrkande
---	--------------------

Närvarolista

Beslutande

Fredrik Saweståhl (M), ordförande

Mats Lindblom (L), 1:e vice ordförande

Anita Mattsson (S), 2:e vice ordförande

Ulrica Riis-Pedersen (C)

Anna Lund (KD), tjänstgörande ersättare för Leif Kennerberg (KD)

Kristjan Vaigur (S)

Marie Åkesdotter (MP)

Ersättare

Andreas Jonsson (M)

Anna Steele (L)

Helen Dwyer (C), från och med § 126 kl. 09.05

Anders Linder (S)

Övriga

Bo Renman, kommundirektör, kommunstyrelseförvaltningen

Sigbrith Martinsson, ekonomichef, kommunstyrelseförvaltningen

Jonas Jansfors, HR-chef, kommunstyrelseförvaltningen

Ann-Catrine Hagner, chef konsult- och servicekontoret, kommunstyrelseförvaltningen

Jan Nilsson, chef fastighetsenheten, kommunstyrelseförvaltningen, till och med § 130

Maj Ingels Fagerlund, säkerhetschef, kommunstyrelseförvaltningen, till och med § 133

Ulrika Josephson Westberg, chef kommunkansliet, kommunstyrelseförvaltningen

Hillevi Elvhage, kommunsekreterare, kommunstyrelseförvaltningen

Helene Bergström, flyktingstrateg, kommunstyrelseförvaltningen, till och med § 128

Per Leckström, lokalstrateg, kommunstyrelseförvaltningen, till och med § 129

Malin Jonsson, brottsförebyggare, kommunstyrelseförvaltningen, till och med § 133

Frånvarande

Leif Kennerberg (KD)

Karin Ljung (S)

Marcus Obligado (V)

Justerandes sign

Utdragsbestyrkande